

Prezentul document a fost elaborat de Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale în cadrul proiectului „Dezvoltarea suportului informațional pentru efectuarea studiilor scientometrice în Republica Moldova”.

Pagina web a proiectului   <http://idsi.md/infoscientic>

Codul proiectului   13.817.18.05A

Durata   2013 - 2014

Conducător   dr. Gheorghe Cuciureanu

Cuprins

Capitolul I. Dispoziții generale	4
Capitolul II. Scopul și funcțiile evaluării	7
Capitolul III. Standardele de evaluare	8
Capitolul IV. Tipurile evaluărilor	10
Capitolul V. Criteriile generale de evaluare	12
Capitolul VI. Indicatorii de evaluare	13
Secțiunea 1. Tipurile de indicatori.....	13
Secțiunea 2. Specificul indicatorilor din cercetare-dezvoltare.....	14
Capitolul VII. Metode de evaluare.....	17
Capitolul VIII. Desfășurarea procesului de evaluare.....	18
Secțiunea 1. Dispoziții generale.....	18
Secțiunea 2. Etapa evaluării ex-ante	19
Secțiunea 3. Evaluarea intermediară	20
Secțiunea 4. Evaluarea finală.....	21
Secțiunea 5. Evaluarea ex-post.....	22
Secțiunea 6. Asigurarea utilizării rezultatelor evaluării.....	22
Glosar de termeni aferenți procesului de evaluare a proiectelor de CDI.....	24
Bibliografie.....	53

Capitolul I. Dispoziții generale

1. Cadrul metodologic privind evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova (în continuare – *Cadrul*) este elaborat în temeiul prevederii articolului 57 punctul f) din Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr.259 din 15 iulie 2004 și se bazează pe cele mai bune practici europene și internaționale în domeniu.

2. Scopul acestui document este de a stabili un spațiu metodologic comun pentru autoritățile responsabile de evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare executate în Republica Moldova (în continuare – proiecte/programme), finanțate din surse publice și/sau gestionate de autorități publice, care ar permite îmbunătățirea procesului de evaluare și ar crește încrederea în rezultatele acestuia.

3. Obiectivele Cadrului sunt:

a) asigurarea caracterului unitar al procesului de evaluare a proiectelor/programelor în Republica Moldova, prin utilizarea unor principii, standarde și mecanisme compatibile cu cele mai bune practici internaționale;

b) oferirea unui instrument de lucru modern pentru autoritățile responsabile de evaluarea proiectelor/programelor;

c) creșterea culturii evaluării în Republica Moldova.

4. În sensul Cadrului, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

autoevaluare – o evaluare de către cei care implementează proiectul/programul;

autoritate de evaluare – autoritatea care organizează și desfășoară procesul de evaluare a proiectelor și programelor în domeniul cercetării-dezvoltării. Poate fi aceeași instituție ca și autoritatea de management;

autoritate de management – autoritatea care lansează competiții de proiecte și gestionează implementarea programului în domeniul cercetării-dezvoltării;

autoritate finanțatoare – autoritatea care finanțează proiectele/programmele în domeniul cercetării-dezvoltării. De obicei, este aceeași ca și autoritatea de management;

beneficiari – persoane, grupuri sau organizații, care se referă la un grup-țintă sau nu, care beneficiază, direct sau indirect, din procesul de implementare a proiectului/programului;

cercetare-dezvoltare – lucrările de creație, de cercetare fundamentală, aplicativă și dezvoltare tehnologică, făcute în mod sistematic în vederea îmbogățirii ansamblului de cunoștințe, inclusiv cunoașterea omului, a culturii și a societății, precum și utilizarea acestor cunoștințe pentru noi aplicații;

cercetare fundamentală – activitatea desfășurată, în principal, pentru a dobândi cunoștințe noi cu privire la fenomene și procese, precum și în vederea formulării și verificării de ipoteze, modele conceptuale și teorii;

cercetare aplicativă – activitatea destinată, în principal, utilizării cunoștințelor științifice pentru perfecționarea sau realizarea de noi produse, tehnologii și servicii;

cercetător – orice persoană angajată profesional în activitatea de cercetare-dezvoltare și implicată în conceperea sau crearea de noi cunoștințe, produse, procese, metode și sisteme, precum și în managementul acestora;

citare – orice referință la o lucrare specifică sau o parte a unei lucrări (carte, articol, disertație, raport, compoziție muzicală etc.), produse de un anumit autor, editor, compozitor etc., identificând în mod clar documentul în care lucrarea poate fi găsită;

contract de finanțare – contractul în care una dintre părți, denumită autoritate contractantă, are dreptul și obligația de a impune în mod univoc celeilalte părți, denumită contractor, obiectivele pentru care se face finanțarea și condițiile în care se realizează această finanțare;

criteriu – normă, principiu pe baza căruia se face o apreciere, o clasificare, o definire. Se deosebesc criterii generale și criterii specifice cercetării-dezvoltării;

dezvoltare experimentală – activitatea bazată pe cunoștințe existente obținute prin cercetare și/sau experiență practică, cu scopul de a lansa fabricarea de noi materiale, produse sau dispozitive, de a stabili noi procedee, sisteme și servicii sau de a le ameliora considerabil pe cele deja existente.

efect – schimbarea așteptată sau nu, atribuită direct sau indirect unui proiect/program;

evaluare – o apreciere sistematică și obiectivă a unui proiect sau program din domeniul cercetării-dezvoltării înainte de demarare, în curs de desfășurare sau finalizat, a structurii, modului de implementare și a rezultatelor acestuia, cu scopul de a determina relevanța și gradul de realizare a obiectivelor, evoluția eficienței, eficacității, impactului și sustenabilității acestuia;

expert – persoană fizică sau juridică având cunoștințe, pricepere și specializare într-un anumit domeniu;

factor de impact – indicator de măsurare a frecvenței citărilor articolelor într-o revistă, calculat ca raportul dintre numărul de citări ale articolelor publicate și numărul de articole publicate, pe o perioadă de timp;

grup-țintă – indivizi sau organizații, care sunt beneficiari direcți ai proiectului/programului;

implementare – procesul prin care resursele sunt transformate în rezultate, în vederea atingerii scopurilor și obiectivelor formulate ale proiectului/programului;

indicator – o informație identificabilă, cantitativă sau calitativă, care oferă o modalitate de măsurare a implementării unui proiect sau program după diferite criterii;

metodă – ansamblu ordonat în manieră logică a principiilor, mijloacelor, regulilor, etapelor, tehnicilor, care permit să se ajungă la un rezultat;

metodologie – ansamblu al metodelor și al tehnicilor dintr-un domeniu particular;

monitor de program – persoana stabilită de către și la nivelul autorității de management, în scopul de a asigura monitorizarea și evaluarea unui program;

monitorizare – activitatea de a urmări, a observa, a măsura și a verifica în mod sistematic, precum și de a concepe măsurile adecvate pentru a menține pe calea predefinită un proiect sau un program;

obiectiv al programului sau al proiectului – rezultate pe care programul sau proiectul se presupune că le va genera, în termeni fizici, financiari, instituționali, sociali, de mediu sau de altă natură;

pachet de informații al programului – prezentare detaliată a scopului, obiectivelor, conținutului tematic, a calendarului acțiunilor, fondurilor publice alocate cu această destinație, precum și a

modului de acces la un program elaborat de către autoritatea de management în vederea selectării proiectelor prin procedura de evaluare a propunerilor de proiecte;

performanță – gradul în care un proiect/program se implementează în funcție de criterii specifice / standarde sau rezultate obținute în conformitate cu obiectivele stabilite;

program – un set de instrumente financiare, soluții organizaționale și resurse umane mobilizate pentru a atinge un obiectiv clar formulat sau un set de obiective într-un termen dat.

proiect – modalitatea de atingere a unui obiectiv al unui program, cu un scop propriu bine stabilit, care este prevăzut să se realizeze într-o perioadă determinată, utilizând resursele alocate și căruia îi este atașat un set propriu de reguli, obiective și activități;

propunere de proiect – o solicitare de finanțare a unui proiect pe baza unui set de documente și de condiții prestabilite de către autoritatea de management;

raport de evaluare – document care cuprinde aprecierea și stematică și obiectivă a unui proiect sau program, în curs de desfășurare sau finalizat, a concepției acestuia, a punerii în practică și a rezultatelor obținute raportate la obiective;

resursă – mijloc financiar, uman și material utilizat pentru realizarea proiectului sau programului;

standard de evaluare – o normă sau ansamblu de norme care reglementează procesul de evaluare, elaborate în conformitate cu cele mai bune practici și consemnate în documente de nivel internațional sau național.

Capitolul II. Scopul și funcțiile evaluării

5. Prin evaluarea proiectelor/programelor se urmărește determinarea relevanței și a gradului de realizare a obiectivelor, evoluția eficienței, eficacității, impactului și sustenabilității acestora. Rezultatele evaluării trebuie să fie credibile și utile și să servească pentru îmbunătățirea politicilor, procedurilor sau tehnicilor și pentru luarea deciziilor de finanțare, continuare sau întrerupere a finanțării.

6. Funcțiile și scopurile evaluării se deosebesc semnificativ în funcție de actorii implicați în finanțarea și executarea proiectelor / programelor.

7. Principalele funcții realizate în procesul de evaluare a proiectelor/programelor sunt următoarele:

- a) funcția de legitimizare – justifică utilizarea bunurilor publice;
- b) funcția de furnizare a informației – sensibilizează opinia publică și oferă informații pentru politici;
- c) funcția de învățare – furnizează feedback actorilor implicați;
- d) funcția de direcționare – oferă pregătire necesară pentru procesul decizional și stabilesc politicile viitoare;
- e) funcția de control – verifică dacă sunt respectate regulile;
- f) funcția de sporire a responsabilității – disciplinează executanții proiectelor;
- g) funcția de mediere – interconectează părțile interesate.

Capitolul III. Standardele de evaluare

8. În evaluarea proiectelor / programelor se va urmări respectarea principalelor standarde generale: profesionalism, etică și integritate, claritate, apreciere, confidențialitate, independență, utilitate, raportare și utilizare.
9. **Profesionalism** – Persoanele angajate în elaborarea, derularea și gestionarea activităților de evaluare trebuie să posede competențe de evaluare cheie. Experții trebuie să fie competenți din punct de vedere profesional și trebuie să aibă experiență educațională, calificări și/sau formare relevante în evaluare. Experții trebuie să posede cunoștințe tehnice specifice domeniului și să fie familiarizați cu metodologia sau abordarea de care este nevoie pentru ca o evaluare specifică să fie realizată, precum și anumite abilități manageriale și personale. Experții sunt responsabili de performanța lor și de produsul/produsele livrate.
10. **Etică și integritate** – Evaluarea trebuie organizată astfel încât să se asigure transparență în activitate, cinste, incoruptibilitate; conformitate cu legile, regulamentele, regulile și politicile specifice; tratamentul echitabil; caracterul complet și exact al operațiilor și documentațiilor.
11. **Claritate** – Informațiile prezentate de către autoritatea de management / de evaluare trebuie să includă o descriere clară a procesului de planificare a evaluării și a metodelor care vor fi utilizate pentru realizarea evaluării. Scopul și contextul evaluării, resursele necesare pentru evaluare (financiare, de personal, tehnice) trebuie să fie specificate și făcute cunoscute tuturor celor implicați în procedura de evaluare.
12. **Apreciere** – Metodologiile de evaluare trebuie să fie suficient de riguroase pentru a analiza subiectul evaluării și a asigura o apreciere completă, corectă și nepărtinitoare. Procedurile de colectare a datelor trebuie alese sau dezvoltate și apoi aplicate într-un mod în care să se asigure credibilitatea și validitatea datelor. Analiza informațiilor trebuie să fie realizată în modul cel mai optim pentru a răspunde întrebărilor de evaluare și a oferi date de calitate. Sursele de informații utilizate pe parcursul evaluării trebuie să fie analizate astfel încât credibilitatea și gradul de adecvare a informației să nu poată fi puse la îndoială.
13. **Confidențialitate** – Experții trebuie să protejeze identitatea și confidențialitatea persoanelor individuale care furnizează informația. Evaluarea trebuie să fie astfel proiectată și condusă încât să protejeze demnitatea și drepturile tuturor factorilor interesați. Toate persoanele implicate în procesul de evaluare trebuie să poarte răspundere pentru contribuția la succesul acțiunii de politică în cadrul căreia se derulează proiectul și pentru bunăstarea socială în cadrul societății, în ansamblu.
14. **Independență** – Expertul trebuie să fie independent de autoritățile de management / finanțatoare / de evaluare și să fie selectat printr-un proces competițional. Judecățile de valoare trebuie făcute fără implicare emoțională, pe cât de mult posibil. Poziția expertului trebuie să fie neutră din punct de vedere politic, religios și de altă natură.
15. **Utilitate** – Evaluarea trebuie inițiată și realizată în timp util, în așa fel încât concluziile să servească la luarea deciziilor și la îmbunătățirea proceselor. Evaluarea trebuie să ofere o examinare și o descriere corectă a punctelor tari și punctelor slabe ale obiectului evaluării, astfel ca punctele tari să fie valorificate, iar problemele adresate. Evaluarea trebuie planificată și condusă în așa fel încât să conducă la o acceptanță maximă a concluziilor și a procesului de evaluare în sine de către diverșii factori interesați. Autoritățile de management și finanțatoare sunt responsabile pentru asigurarea condițiilor cadru care să favorizeze utilizarea rațională și nepărtinitoare a rezultatelor evaluării.

16. **Raportare** – Raportul de evaluare trebuie să fie structurat logic, să conțină concluzii, lecții și recomandări fundamentate, clare și cuprinzătoare, fără a include informații irelevante pentru analiza de ansamblu. Similar întregului proces de evaluare, raportul de evaluare trebuie să pună în evidență poziția imparțială a experților. Concluziile trebuie să fie justificate în mod explicit, astfel încât cei interesați să le poată analiza și ulterior aplica.

17. **Utilizare** – Evaluarea trebuie să fie planificată, condusă și raportată astfel încât să încurajeze urmărirea atentă de către factorii interesați și utilizarea rezultatelor evaluării de către aceștia. Autoritățile de management sunt responsabile pentru utilizarea rezultatelor evaluării și implementarea măsurilor ca urmare a recomandărilor experților. Evaluarea trebuie să fie luată în considerare în planificarea, elaborarea, derularea și monitorizarea proiectelor/programelor, precum și în dezvoltarea obiectivelor și sistemelor de indicatori.

Capitolul IV. Tipurile evaluărilor

18. Evaluarea proiectelor/programelor în Republica Moldova diferă în funcție de momentul, conținutul și scopul principal al evaluării.

19. În funcție de momentul evaluării proiectelor/programelor se deosebește evaluarea ex-ante, intermediară, finală și ex-post.

20. Evaluarea ex-ante are ca obiect de evaluare propunerea de proiect depusă la un concurs din cadrul unui program. Această evaluare stabilește gradul de corespundere a propunerii de proiect obiectivelor urmărite prin program și capacitatea de a le realiza. Evaluarea ex-ante servește temei pentru finanțarea propunerilor de proiecte.

21. Evaluarea intermediară se desfășoară în timpul executării unui proiect/program. Ea are drept scop principal îmbunătățirea procesului de implementare a proiectului și urmărește gradul de realizare a obiectivelor până în momentul evaluării, gradul de respectare a calendarului, încadrarea în buget, gradul de utilizare a celorlalte resurse. Evaluarea intermediară utilizează informațiile obținute în urma monitorizării și a evaluării ex-ante. Evaluarea intermediară include analize ale rezultatelor proiectului obținute la momentul evaluării și ale impactului probabil care încă nu a avut timp să se manifeste, însă este inerent. Pe baza concluziilor evaluării intermediare este îmbunătățit managementul proiectelor analizate și prevenite eventuale impacturi negative. Evaluarea intermediară poate fi periodică, care se efectuează regulat, și ad hoc, care nu a fost prevăzută în planurile inițiale, dar este realizată pentru a satisface anumite nevoi apărute mai târziu.

22. Evaluarea finală se efectuează imediat după finalizarea implementării proiectului/programului. Ea vizează analiza proiectelor/programelor din perspectiva rezultatelor comparate cu obiectivele inițiale și urmărește cuantificarea rezultatelor acestora, analiza calitativă și cantitativă a performanțelor, însușirea unor lecții pentru îmbunătățirea managementului unor programe.

23. Evaluarea ex-post este realizată la o anumită perioadă de timp după finalizarea proiectului/programului. Ea se concentrează pe aprecierea impactului în urma realizării proiectului/programului și a sustenabilității acestuia.

24. În funcție de conținutul evaluării proiectelor/programelor se deosebește evaluarea conceptului, evaluarea designului (programului de realizare), evaluarea proceselor, evaluarea impactului, evaluarea rezultatelor (outcome), analizele cost-beneficiu și cost-eficiență.

25. Evaluarea conceptului include analiza misiunii, ipotezelor și condițiilor de bază ale proiectelor/programelor. Evaluarea conceptului determină măsura în care este justificată realizarea unui anumit proiect pentru soluționarea problemelor identificate anterior. Evaluările de concept sunt de obicei componente ale evaluării ex-ante.

26. Evaluarea designului (programului de realizare) se ocupă de eficacitatea designului unui proiect și structurii organizatorice a acestuia. Se evaluează măsura în care obiectivele operaționale stabilite sunt adecvate problemelor adresate, dacă instrumentele utilizate corespund obiectivelor stabilite și dacă sunt sau a fost posibil să fie atinse. Evaluarea designului este de obicei parte componentă a tuturor etapelor evaluării de proiecte/programe (ex-ante, intermediară, finală și ex-post).

27. Evaluarea proceselor estimează calitatea, eficiența și eficacitatea operațiunilor din cadrul unui proiect/program. Estimarea operațiunilor se face de obicei în raport cu cerințele regulamentare și statutare, designul proiectelor și standardele profesionale sau așteptările clienților. Evaluările de proces sunt, de obicei, părți componente ale evaluărilor intermediare și se desfășoară în cadrul

programei care necesită eforturi semnificative de gestionare, în termeni de promovare, comunicare, promptitudine, consultanță și control.

28. Evaluarea impactului încearcă să răspundă la întrebările de cauză-efect și să identifice schimbările care pot fi atribuite direct unui proiect/program. Analizele de impact urmăresc identificarea și cuantificarea, în măsura posibilităților, a tuturor efectelor, directe sau indirecte, intenționate sau neintenționate, generate de proiect/program.

29. Evaluarea rezultatelor proiectelor/programelor stabilește măsura în care au fost atinse obiectivele sub formă de rezultate. Ea se concentrează pe rezultate și ieșiri (inclusiv efectele neprevăzute generate) pentru a estima eficiența proiectului/programului, dar poate evalua, de asemenea, procesele din proiect pentru a înțelege cum au fost produse aceste rezultate.

30. Analizele cost-beneficiu și cost-eficiență compară ieșirile sau rezultatele unui proiect/program cu costurile (resursele consumate) pentru producerea lor. Atunci când se aplică la programele existente, acestea sunt considerate o formă de evaluare a programului. Analiza cost-eficacitate estimează costul atingerii unui singur obiectiv și folosește pentru a identifica alternativa cea mai puțin costisitoare pentru atingerea acestui obiectiv. Analiza cost-beneficiu are scopul de a identifica toate costurile și beneficiile relevante, de obicei, exprimate în unități bănești.

31. În funcție de scopul și așteptările procesului de evaluare, se deosebește evaluarea formativă și evaluarea sumativă.

32. Evaluarea formativă se axează pe examinarea modalităților de îmbunătățire și consolidare a implementării și gestionării proiectelor/programelor. Evaluările formative sunt de regulă realizate în beneficiul managerilor proiectelor/programelor pentru a îmbunătăți activitatea acestora.

33. Evaluarea formativă este de două tipuri: de implementare și de progres. Obiectivul evaluării de implementare este de a stabili dacă proiectul/programul decurge conform planului aprobat. Obiectivul evaluării de progres este de a evalua evoluția proiectelor în direcția atingerii obiectivelor generale. Această evaluare presupune colectarea de informații pentru a afla dacă sunt înregistrate progrese și de a identifica fenomenele neprevăzute.

34. Evaluarea sumativă se axează pe determinarea eficienței proiectelor/programelor. Evaluările sumative sunt de regulă efectuate în beneficiul actorilor externi (grupuri care nu sunt implicate direct în managementul proiectelor/programelor), pentru justificarea sau alocarea resurselor bugetare.

Capitolul V. Criteriile generale de evaluare

35. La baza evaluării proiectelor/programelor derulate în Republica Moldova se vor pune cele 5 criterii generale utilizate la nivelul Uniunii Europene: *relevanță, eficiență, eficacitate, impact, sustenabilitate*. În funcție de proiectul sau de programul evaluat, se va apela doar la o parte dintre acestea.

36. **Relevanța** urmărește legătura între obiectivele stabilite și problemele/nevoile identificate care urmează să fie soluționate și stabilește măsura în care o activitate este adecvată priorităților și politicilor grupului țintă, beneficiarului și autorității de management. Un aspect al relevanței este necesitatea ca anumite proiecte/programe să fie susținute din bani publici. Schimbările privind natura problemelor identificate inițial sau anumite circumstanțe în care are loc implementarea proiectului/programului, fie acestea fizice, economice, instituționale sau politice, pot face proiectul irelevant pentru problemele/nevoile pe care a fost menit să le rezolve. Evaluarea relevanței se bazează pe situația și performanța reală în cazul evaluării ex-ante, evaluării intermediare și evaluării finale. La etapa evaluării ex-post ea este selectivă, în funcție de necesitățile și posibilitățile de evaluare.

37. **Eficiența** urmărește legătura între ieșiri, rezultate și impact și intrările utilizate pentru a le obține și estimează cât de bine au fost folosite resursele disponibile pentru a transforma activitățile propuse în rezultatele intenționate. Acest criteriu vizează aspecte legate de rentabilitate și anume dacă ar fi putut fi obținute rezultate mai bune prin alte modalități și, în același timp, mai ieftine. Evaluarea eficienței se bazează pe previziuni și perspective în cazul evaluării ex-ante și pe situația și performanța reală în cazul evaluării intermediare și evaluării finale.

38. **Eficacitatea** compară ieșirile, rezultatele și impactul cu cele planificate inițial și estimează dacă proiectul/programul și-a atins obiectivele propuse. O măsură a eficacității este gradul în care rezultatele proiectului/programului corespund nevoilor identificate în faza de planificare. Evaluarea eficacității se bazează pe previziuni și perspective în cazul evaluării ex-ante, pe situația și performanța reală în cazul evaluării finale. La etapa evaluării intermediare ea este selectivă, în funcție de necesitățile și posibilitățile de evaluare.

39. **Impactul** reprezintă efectele pozitive și negative, primare și secundare pe termen lung, produse de către proiect/program în mod direct sau indirect, intenționat sau neintenționat. Un aspect al impactului este utilitatea, care estimează dacă impactul produs în urma proiectului/programului corespunde nevoilor societale și problemelor identificate care urmau să fie soluționate. Evaluarea impactului se bazează pe previziuni și perspective în cazul evaluării ex-ante, pe situația și performanța reală în cazul evaluării ex-post. La etapele evaluărilor intermediare și finale ea este selectivă, în funcție de necesitățile și posibilitățile de evaluare.

40. **Sustenabilitatea** se referă la continuitatea proiectului/programului după încetarea finanțării din sursa dată. Ea estimează capacitatea efectelor proiectului/programului de a se manifesta pe termen mediu și lung. Evaluarea sustenabilității se bazează pe previziuni și perspective în cazul evaluării ex-ante, evaluării intermediare și evaluării finale, și pe situația și performanța reală în cazul evaluării ex-post.

Capitolul VI. Indicatorii de evaluare

Secțiunea 1. Tipurile de indicatori

41. Indicatorii furnizează informațiile necesare pentru evaluarea unui proiect/program, pentru parametrii care însoțesc și caracterizează evaluarea ex-ante, intermediară, finală și ex-post. Orice indicator stabilit în aceeași formă și conținut trebuie regăsit pe parcursul întregii derulări a proiectului/programului.

42. Sistemul de indicatori pentru evaluarea proiectului/programului trebuie să fie armonizat cu obiectivele, rezultatele și impactul propuse pentru a fi atinse prin realizarea proiectului/programului.

43. Un indicator este o informație identificabilă și ușor de înțeles. Un sistem de indicatori se construiește pornind de la identificarea informațiilor necesare pentru stabilirea nivelului de performanță al unui proiect/program.

44. În conformitate cu principalele criterii de evaluare se deosebesc:

a) **indicatorii de relevanță** – se construiesc pornind de la evaluarea nevoilor pe care proiectul/programul intenționează să le acopere;

b) **indicatorii de eficiență** – se referă la măsura în care rezultatele proiectului/programului au fost atinse cu minimum de resurse;

c) **indicatorii de eficacitate** – sunt cei prin care se exprimă măsura în care prin rezultatele unui proiect/program au fost îndeplinite obiectivele;

d) **indicatorii de impact net** – cuantifică efectele nete ale proiectului/programului asupra grupului țintă;

e) indicatorii de sustenabilitate – se referă la măsura în care programul/proiectul supraviețuiește după încheierea finanțării prin care a fost înființat;

f) indicatorii de performanță – se referă la toți indicatorii menționați mai sus care sunt construiți pe baza criteriilor de evaluare și nu numai.

45. După informațiile vizate se pot elabora:

a) **Indicatori de context** – sunt cei care se referă la elementele care pot influența rezultatele proiectului/programului, însă nu fac parte din acesta. Indicatorii de context pot avea astfel o influență majoră asupra rezultatelor programelor și proiectelor. Acestea pot fi alterate masiv sub influențe externe programului. De aceea evoluția contextului trebuie, pe cât posibil, analizată, monitorizată și anticipată;

b) **Indicatori ai proiectului/programului** – sunt cei care oferă informații despre un anumit program sau proiect, afectează rezultatele acestuia și reprezintă elemente intrinseci ale proiectului/programului. Acestea sunt informații clare, care pot fi colectate în mod sistematic, pe tot parcursul desfășurării programului și care stau la baza sistemului de monitorizare și evaluare.

46. În funcție de etapele specifice în desfășurarea unui proiect/program se deosebesc *indicatori de resurse (input)*, *indicatori de ieșire (output)*, *indicatori de rezultat (outcome)* și *indicatori de impact*.

47. **Indicatorii de resurse** sunt cei prin care se măsoară resursele disponibile, gradul de consum al resurselor, în orice moment al proiectului/programului. Acest tip de indicatori se referă la toate tipurile de resurse: umane, organizaționale, materiale, de timp etc. Rolul acestora este de a furniza informații legate de resursele disponibile. În cadrul monitorizării indicatorii de resurse arată în fiecare moment din viața proiectului gradul de epuizare a resurselor, iar în cadrul procesului de evaluare, indicatorii de resurse arată în ce măsură s-a consumat bugetul, dacă acesta a fost depășit, care au fost resursele necesare pentru anumite activități etc. Exemple de indicatori de resurse: bugetul total al proiectului; numărul persoanelor implicate în implementarea proiectului; proporția

tinerilor cercetători; proporția finanțării din fonduri publice, autofinanțării, finanțării din alte fonduri; valoarea echipamentului disponibil.

48. **Indicatorii de ieșire** exprimă produsele directe ale activităților unui proiect/program. Ieșirile se referă la tot ceea ce a fost obținut prin consumarea resurselor. Exemple tipice de indicatori de ieșire: numărul de articole în reviste; de articole în materialele conferințelor; numărul monografiilor; numărul brevetelor obținute; numărul prezentărilor făcute.

49. Complexitatea cunoașterii impune luarea în considerație în cadrul evaluărilor și a altor forme de ieșire decât textele academice, cum ar fi înregistrări audio-vizuale; software de calculator și baze de date; desene tehnice; modele de lucru; lucrări majore în producție sau la expoziții; lucrări de artă majore; documente sau rezumate de politici; rapoarte de cercetare sau tehnice; cazuri legale; hărți; traduceri sau editare de lucrări majore în cadrul standardelor academice.

50. **Indicatorii de rezultat** se referă la beneficiile imediate care sunt resimțite ca urmare a proiectului/programului de către beneficiarii direcți sau indirecti. Spre exemplu: contribuția cercetării la progresul cunoașterii științifice academice.

51. **Indicatorii de impact** reprezintă consecințele ulterioare ale proiectului/programului pe termen mediu și lung. Ei pot fi cantitativi și calitativi și se referă la contribuțiile rezultatelor cercetării pentru societate, cultură, mediu și economie.

52. Impactul cercetării în plan economic se poate manifesta prin productivitate îmbunătățită; valoare adăugată la creșterea economică și crearea bunăstării; îmbunătățirea bazei de competențe; creșterea ocupării forței de muncă; costuri reduse, capacitate de inovare și competitivitate la nivel global crescută; îmbunătățiri în furnizarea serviciilor, precum și beneficii economice care nu pot fi cuantificate și care rezultă din perfecționările politicilor sociale și publice.

53. Impactul cercetării pe plan social se poate manifesta prin schimbări în atitudinea comunității, influență asupra evoluțiilor sau abordărilor în societate în general; dezbateri publice în cunoștință de cauză și îmbunătățiri în elaborarea politicilor; îmbunătățirea cunoștințelor națiunii; întărirea echității; îmbunătățiri în sănătate, asigurare și securitate; îmbunătățirea atașamentului social și a nivelului de securitate și de drepturi politice.

54. Impactul cercetării în domeniul mediului se poate manifesta prin îmbunătățiri al mediului și al modului de viață; reducerea deșeurilor și a poluării; o mai bună gestionare a resurselor naturale, reducerea consumului de combustibili fosili; asimilarea de tehnici de reciclare; reducerea riscurilor asupra mediului, inițiative de conservare, conservarea biodiversității, îmbunătățirea serviciilor ecosistemice; soiuri de plante și rase de animale îmbunătățite și adaptare la schimbările climatice.

55. Impactul cercetării în plan cultural se poate manifesta prin sprijinirea unei înțelegeri mai bune a specificului ca națiune și societate; înțelegerea modului în care ne raportăm la alte societăți și culturi; stimularea creativității în cadrul comunității; contribuție la conservarea și îmbogățirea patrimoniului cultural și înaintarea de noi idei și noi moduri de experiență pentru națiune.

Secțiunea 2. Specificul indicatorilor din cercetare-dezvoltare

56. Cercetările științifice și elaborările inovaționale reprezintă o sferă a activității umane care într-o măsură mai mică decât producția industrială poate fi măsurată cantitativ. Acest fapt este legat de particularitățile activităților științifice ce se referă atât la procesul de investigații științifice și la rezultatele obținute în urma acestuia: incertitudinea descoperirilor; necesitatea schimburilor și a

libertății de creație; rezultatul științific ca un bun public; efectul în timp al rezultatelor; dificultatea evaluării cantitative a efectelor economice și sociale și altele asemănătoare.

57. Rezultatele investigațiilor științifice sunt greu de prevăzut (în special în științele fundamentale), nu se poate stabili exact raportul dintre cheltuielile pentru o anumită muncă științifică și efectul ei economic. Aceste rezultate nu întotdeauna sunt pozitive sau efectul lor poate fi resimțit doar peste câțiva ani. Nimeni nu poate spune cu exactitate ce este util și ce nu este util, deoarece în istoria științei există multiple exemple când o descoperire a fost considerată inutilă, iar ulterior implementată pe larg în economie și societate.

58. Produsul științific este reprezentat, în primul rând, de către anumite cunoștințe științifice, și doar apoi cunoștințele pot fi transformate în produse concrete prin intermediul procesului de producție materială. Produsul științific este după natura sa un produs informațional și are următoarele particularități:

- a) imposibilitatea măsurării cantitative exacte a efectului acestuia în momentul implementării;
- b) existența doar a unor deosebiri calitative între analoage;
- c) include cunoștințe originale, deci este specific și irepetabil;
- d) orice cunoștință științifică nu are sens să fie reprodusă, iar potențialul utilizării ei este variat și nelimitat în timp.

59. Varietatea mare de ieșiri ale cercetării științifice, de forme de impact al acestora asupra economiei, precum și complexitatea evaluării lor conduce la nevoia utilizării în evaluarea științifică a diferitor indicatori, care adesea caracterizează în mod indirect efectele activității științifice și se bazează pe surse suplimentare de informare, cum ar fi opiniile experților.

60. Indicatorii științifici reprezintă mai degrabă o reflectare decât o măsurare directă. Exemple: publicațiile și citările sunt o reflectare a calității academice, angajarea în muncă a doctorilor în științe – a gradului de corespundere a cercetărilor doctorale cerințelor pieței forței de muncă, cheltuielile de cercetare - a calității infrastructurii, premiile științifice – a calității cercetării sau a excelenței academice.

61. Există diferențe între domeniile științifice care trebuie să fie luate în considerație la stabilirea și utilizarea indicatorilor. O practică comună este stabilirea ponderii diferitor indicatori prin utilizarea unor coeficienți. În acest fel, unele componente ale activității de cercetare sunt considerate mai importante decât alte activități.

62. Articolele în reviste sunt forma primară a publicării rezultatelor academice, dar importanța lor diferă între domeniile științifice. În științele naturale și în științele vieții articolele în reviste sunt cele mai importante, în științele ingineresti o importanță deosebită o au materialele conferințelor și prototipurile, iar în științele sociale și umanistice – monografiile și capitolele în monografii.

63. Frecvența publicațiilor și citărilor diferă după specialități și domenii științifice. În unele domenii cercetătorii pot publica câteva articole pe an, iar în altele – publicarea unei monografii la fiecare 5 ani poate fi considerată adecvată. Frecvența citărilor are consecințe asupra factorului de impact al revistelor. Factorul de impact 1 este considerat înalt în matematică, scăzut – în biochimie și relativ înalt în științe sociale și umanistice.

64. Numărul autorilor per publicație variază după domenii. În științele umaniste de obicei este un autor, în medicină și biologie – în medie câte 3-6 autori, iar în domeniul fizicii experimentale poate să ajungă până la 50 de autori și mai mult. Volumul publicației are o corelare slabă cu numărul de autori: articolele scurte deseori au câțiva autori, iar monografiile – deseori un autor.

65. Unele probleme de cercetare se referă la fenomene universale, iar altele au o dimensiune locală, ceea ce se poate reflecta în rezultatele publicate pe plan internațional. Chiar dacă istoria, etnografia, studiile literare, sociologia, pedagogia sau filologia abordează probleme teoretice globale, ele au o puternică dimensiune locală sau regională. Limba dominantă de publicare în lume este engleza în științele naturale, tehnice și ale vieții. O parte din științele sociale și umanistice au în primul rând o relevanță națională și deseori se publică în limba națională. Indicatorii de evaluare trebuie stabiliți în așa fel încât disciplinele „naționale” ca istoria românilor, limba și literatura română, pe de o parte, să producă cunoștințe universale și /sau să explice fenomenele sau conceptele în baza legilor și principiilor generale, iar pe de altă parte, ele să nu fie subevaluate din cauza specificului lor.

66. Intervalul de timp pentru o cercetare relevantă diferă substanțial. În unele domenii care se dezvoltă rapid cercetarea efectuată cu 3-4 ani în urmă are tendința să fie depășită și să nu mai fie citată, iar în alte domenii studiile publicate cu 5, 10, o sută sau chiar două mii de ani în urmă sunt încă relevante și pot fi utilizate și citate. În științele naturale și ale vieții acest interval de timp este de obicei de 5-10 ani, iar în științele sociale și umanistice uneori 10 ani este considerat un termen prea scurt.

67. Indicatorii de evaluare trebuie să țină seama de tipurile de cercetare-dezvoltare în care se încadrează proiectele științifice. Pentru cercetarea fundamentală accentul trebuie pus pe publicațiile științifice, iar pentru cercetarea aplicativă și dezvoltarea tehnologică – pe brevetele de invenție și elaborările practice. Primele rezultate concrete în cadrul proiectelor din domeniile experimentale pot să apară doar după anumite perioade de timp, uneori până la 1-2 ani, ceea ce trebuie luat în considerație.

68. Indicatorii trebuie să țină seama de diversitatea misiunii unei cercetări. Complexitatea în creștere a cunoașterii și societății estompează hotarele dintre cercetare și dezvoltare. Diversitatea misiunii de cercetare se reflectă într-o gamă largă de rezultate de cercetare, de la descoperiri până la transferul de cunoștințe și inovare.

69. Din cauza complexității cercetării științifice și varietății rezultatelor pe care ea le furnizează, alegerea indicatorilor și a coeficienților este vitală în efectuarea evaluării în domeniu. Prea puțini indicatori folosiți pot conduce la o denaturare a realității, în timp ce prea mulți pot face evaluarea prea complicată și costisitoare.

70. La stabilirea indicatorilor se urmărește corespunderea lor următoarelor cerințe:

- a) validitate - măsura în care indicatorii reflectă rezultatele reale privind atingerea obiectivelor;
- b) fiabilitate - măsura în care indicatorii dau rezultate repetitive indiferent de câte ori se fac măsurările și cine le face;
- c) accesibilitate - măsura în care indicatorii sunt ușor de aplicat la evaluarea proiectului.

71. Indicatorii urmează să fie mășurați în mod sistematic. Colectarea datelor trebuie făcută de către entități independente, neimplicate direct în proiect/program. Datele provin din numeroase surse, cum ar fi: documentele proiectului/programului (care stau la baza cererii de finanțare), input-uri, calendarul de desfășurare al proiectului/programului, surse secundare (statistici oficiale, rapoarte, cercetări), surse primare (observații, anchete sociologice, interviuri).

Capitolul VII. Metode de evaluare

72. Evaluarea cercetării-dezvoltării este dificilă având în vedere natura nedeterminată, aleatorie a investigației științifice. Principalele metode utilizate în acest scop sunt evaluarea colegială, analizele bibliometrice, rata economică a rentabilității, studiile de caz, modelarea logică și analiza comparativă.

73. Evaluarea colegială (peer-review) este o metodă tradițională care reprezintă o evaluare calitativă de către experți. Ea este eficientă atunci când experții sunt raționali și utilizează criteriile universale de evaluare. Avantajele metodei constau în înțelegerea și acceptarea acesteia de către cercetători și în furnizarea unei evaluări calitative informative. Dezavantajele constau în faptul că necesită timp, există îngrijorări legate de obiectivitatea și variabilitatea metodei și că e posibilă concentrarea pe calitate cu excluderea relevanței.

74. Analizele bibliometrice constau în studierea publicațiilor științifice, cercetarea modelelor publicațiilor și citărilor și poate include date privind calitatea, cantitatea și colaborările în domeniu. Este o metodă cantitativă, utilă pentru analiza tendințelor generale și oferă posibilitatea analizelor repetate. Estimarea calității poate să nu fie însă foarte sigură, există dificultăți de comparare între domenii științifice, necesită precauție în interpretări și există risc de distorsionare în cazul datelor necalitative.

75. Rata economică a rentabilității evaluează rata rentabilității în urma investițiilor făcute. Este cantitativă, utilă pentru influențarea factorilor de decizie și simplă de înțeles, dar se concentrează mai degrabă pe beneficiile financiare decât pe cele sociale și necesită multe supoziții, care pot fi nesigure.

76. Studiile de caz includ o examinare detaliată a cercetării și furnizează descrierea procesului și rezultatului cercetării. Ele asigură o înțelegere deplină, furnizează informații pentru acțiuni de reformă, ilustrează toate tipurile de beneficii în urma cercetărilor, poate produce istorii de succes pentru relațiile cu publicul. Nu permit o viziune de ansamblu în cazul unor programe mari.

77. Modelarea logică include o schemă a modului de lucru al programului, valori în crearea, validarea și modificarea modelului și dezvoltarea unui set de enunțuri de tipul “dacă... atunci”. Ea este utilă pentru identificarea legăturilor între programe și inovații de-a lungul timpului, dezvoltă viziuni comune între părțile implicate în cercetare. Nu este însă utilă pentru evaluări de scurtă durată deoarece timpul între cercetare și rezultat poate constitui câțiva ani și, de asemenea, poate fi rigidă (inflexibilă).

78. Analiza comparativă (benchmarking) face comparații între diferite proiecte/programe, stabilește diferențe și permite identificarea bunelor practici. Ea furnizează idei suplimentare, alternative. Poate fi folosită pentru comparații doar în cadrul aceluiași domeniu al științei.

Capitolul VIII. Desfășurarea procesului de evaluare

Secțiunea 1. Dispoziții generale

79. Procesul de evaluare al proiectelor/programelor în Republica Moldova este organizat de către autoritatea de management și/sau de autoritatea de evaluare (în continuare – *autoritatea responsabilă*) a programului respectiv.

80. La proiectarea activităților de evaluare, autoritatea responsabilă va stabili clar următoarele elemente ale procesului:

- a) obiectivele evaluării;
- b) metodologia utilizată pentru evaluare;
- c) criteriile și indicatorii utilizați în procesul de evaluare;
- d) grupul-țintă de evaluatori și modul de asigurare a transparenței evaluării;
- e) sursele de date necesare pentru efectuarea evaluării și modul de obținere a acestora;
- f) termenii de finalizare a diferitor ieșiri ale evaluării (rapoarte, ședințe etc.);
- g) rezultatele și ieșirile evaluării;
- h) utilizarea ieșirilor evaluării, modul de publicare și comunicare a rezultatelor decidenților.

81. Procesul de evaluare va fi organizat de către autoritatea responsabilă ținând seama de următoarele principii ale evaluării cercetării-dezvoltării:

- a) tratarea evaluării proiectelor/programelor ca parte a evaluării întregului spectru de elemente CDI (politici, sistem, organizații, portofolii, programe, proiecte, cercetători) și corelarea obiectivelor acestora cu politicile în domeniu;
- b) combinarea indicatorilor cantitativi cu informațiile calitative, cum ar fi cele furnizate de experți, ceea ce permite testarea și validarea informațiilor cantitative în contextul și scopul evaluării;
- c) tratarea procesului de evaluare ca pe un instrument de dezvoltare a cercetării științifice în Republica Moldova;
- d) recunoașterea diferențelor importante între diferite specialități/domenii științifice și între diferite tipuri de cercetare-dezvoltare;
- e) recunoașterea variatelor dimensiuni ale cercetării-dezvoltării, cum ar fi resursele, procesul, ieșirile și rezultatul;
- f) utilizarea tipurilor și metodelor de evaluare celor mai adecvate pentru programul evaluat;
- g) stabilirea unui sistem de indicatori de evaluare pentru întreg ciclul de viață al proiectelor, armonizat cu obiectivele, rezultatele și impactul propuse a fi îndeplinite prin implementarea programului;
- h) acceptarea diversității ieșirilor prin care rezultatele sunt transmise și diseminate;
- i) stimularea meritocrației și a unor rezultate științifice recunoscute pe plan internațional;
- j) luarea în considerație a impactului social, economic, cultural și de mediu al cercetării-dezvoltării;
- k) utilizarea unor date veridice și verificabile, în principal conținute în baze de date;
- l) o structurare a documentației programelor (formulare, contracte, rapoarte) cât mai informativă și adecvată obiectivelor și metodologiei de evaluare a proiectelor din cadrul acestora;

- m) integrarea autoevaluării ca o modalitate utilă de a include comunitatea științifică pro-activ în evaluarea contribuției proprii;
- n) acceptarea noilor metode și indicatori care captează noi dimensiuni ale impactului cercetărilor științifice (webometrie, altmetrie).

82. Evaluarea este un proces costisitor care necesită alocări de fonduri. Cheltuielile pentru evaluare vor constitui de la 1-2% din bugetul unui program mare până la 4-5 % în cazul celor mici.

83. Procesul de evaluare trebuie să fie analitic, sistemic și de încredere. Pentru a asigura fiabilitatea și precizia, experții implicați în evaluare trebuie să beneficieze de instruire, pentru a cunoaște responsabilitățile pe care le au, obiectivele programului de cercetare în cadrul căruia sunt evaluatori și procedura de evaluare.

84. Evaluarea trebuie să se bazeze pe ghiduri profesionale și etice relevante și coduri de conduită pentru experți. Evaluarea trebuie efectuată respectând principiul integrității și onestității.

85. Evaluările vor fi proiectate în dependență de funcții și scopuri, niveluri de agregare, pentru diverse orizonturi de timp și conținut.

Secțiunea 2. Etapa evaluării ex-ante

86. Scopul urmărit prin evaluarea ex-ante este estimarea capacității propunerilor de proiecte, depuse la concursurile din Republica Moldova, de a realiza obiectivele stabilite printr-un program. Evaluarea ex-ante servește pentru selectarea și finanțarea celor mai bune propuneri de proiecte în cadrul unui program.

87. Proiectarea evaluării ex-ante începe odată cu elaborarea pachetelor de informații ale programelor, în conformitate cu obiectivele acestora. Pachetul de informații include cel puțin informațiile de bază privind criteriile și procesul de evaluare. El se face public în timp util până la anunțarea concursului.

88. Formularele pentru depunerea propunerii de proiect trebuie elaborate și structurate în așa fel încât să conțină informația necesară pentru evaluare și să faciliteze activitatea experților. Aceste formulare trebuie corelate cu fișele de evaluare a proiectelor.

89. Selectarea experților se face de către autoritatea responsabilă de evaluare dintr-o bază de date, urmărindu-se alegerea celor mai performanți experți în domeniul respectiv și evitarea conflictelor de interese. Pentru selectarea celor mai adecvați experți se pot dezvolta ratinguri ale experților.

90. Autoritatea responsabilă de evaluare transmite spre evaluare la cel puțin trei experți propunerea de proiect, însoțită de fișa de evaluare și materiale metodologice, care includ ghidul evaluatorului.

91. Fiecare propunere este evaluată pe baza unor criterii clare, bine operaționalizate. Aceste criterii specifice se referă în principal la:

- a) relevanță (modul în care propunerea este congruentă cu obiectivele programului);
- b) impactul potențial al rezultatelor anticipate;
- c) excelența științifică și tehnologică;
- d) calitatea consorțiului (partenerilor) proiectului;
- e) calitatea managementului propus în proiect.

92. Fiecare criteriu specific poate avea un prag sub care, indiferent de scorul la celelalte criterii, proiectul este respins. Criteriul științific/tehnologic are de obicei un prag mai ridicat.

93. Proiectul este evaluat pe o scară, de obicei între 1-5: 1 – slab; 2 – acceptabil; 3 – bun; 4 – foarte bun; 5 – excelent. Uneori se poate acorda și 0 pentru a arăta că un anumit criteriu nu este aplicabil (ex. proiectul nu se încadrează în obiectivele programului, informația este incompletă etc.).

94. Evaluarea făcută de către expert este atât cantitativă, prin acordarea punctajului, cât și calitativă, prin comentarii privind valoarea propunerii de proiect. Evaluatorul trebuie să păstreze o confidențialitate totală asupra procesului de evaluare și nu are voie să copieze sub nici o formă proiectele evaluate.

95. După efectuarea evaluării individuale de către experți aceștia sunt reuniți în grupe de consens și/sau paneluri pentru a conveni asupra unei evaluări finale. Discuțiile din cadrul acestor reuniuni pot modifica scorurile și comentariile asupra propunerilor de proiecte, acestea fiind cele finale, înregistrate într-un raport final. Dacă în urma discuțiilor nu se ajunge la un consens asupra punctajelor și comentariilor atunci se pot aduce experți suplimentari sau se poate decide prin votul majorității.

96. Înainte de decizia finală pot fi organizate și audieri cu directorii propunerilor de proiecte. În acest caz evaluatorii pregătesc întrebările care ar trebui puse directorului de proiect pentru a se ajunge la decizia finală. Dacă în evaluările individuale s-au semnalat probleme de etică, aceste aspecte sunt înregistrate în mod formal și luate în calcul în discuțiile cu directorii proiectelor înainte de finanțare.

97. Contractele de finanțare semnate cu directorii propunerilor de proiecte selectate în urma evaluării vor include obiectivele, criteriile de evaluare și alte elemente care vor fi utilizate în procesul de evaluare a proiectului la toate etapele.

Secțiunea 3. Evaluarea intermediară

98. Scopul evaluării intermediare este de a estima progresul în realizarea obiectivelor proiectelor/programelor derulate în Republica Moldova și de a contribui la o mai bună implementare a acestora și o utilizare mai eficientă a resurselor financiare. Evaluarea intermediară servește în principal pentru luarea unor măsuri de îmbunătățire a realizării proiectelor/programelor.

99. Evaluarea intermediară a proiectului/programului trebuie să se facă, în primul rând, prin raportare la obiectivele stabilite. Se impune evaluarea respectării planului de lucru aprobat, inclusiv la procurări (echipament, materiale, reagenți etc.), valorificarea resurselor financiare alocate și progresul în obținerea rezultatelor proiectului aprobate la contractarea de finanțare.

100. Evaluarea intermediară se bazează într-o măsură mare pe monitorizarea realizării proiectelor/programelor pe parcursul implementării lor. Pentru efectuarea monitorizării trebuie să fie utilizați indicatori compatibili cu acei de evaluare și care să înregistreze evoluția privind atingerea obiectivelor, consumarea resurselor, cuantificarea sistematică a schimbărilor generate de implementarea proiectului/programului.

101. În urma monitorizării se poate sesiza în mod permanent raportul intrări – ieșiri, activități planificate – activități realizate, grup țintă propus – grup țintă atins, înregistrându-se eventualele discordanțe. Evaluarea intermediară poate explica de ce respectivele discordanțe există.

102. Monitorizarea proiectelor este efectuată de către membri ai echipei de realizare a proiectului, de obicei prin intermediul rapoartelor intermediare ale acestora, întocmite la finalizarea etapelor din planul de realizare. Persoanele responsabile din autoritatea de management analizează aceste rapoarte și le validează.

103. Structura rapoartelor intermediare trebuie să fie concepută în așa fel încât acestea să poată servi necesităților de monitorizare și evaluare a proiectelor/programelor.

104. Monitorizarea programelor și evaluarea intermediară este efectuată de către persoane specializate din afara echipei proiectului (monitori). Monitorul este desemnat de către autoritatea de management și este responsabil pentru:

- a) negocierea finală a proiectului și demararea acestuia;
- b) monitorizarea și procesarea finanțelor;
- c) încheierea proiectului;
- d) participarea în evaluarea intermediară sau finală a proiectului.

105. Proiectele/programele derulate în Republica Moldova sunt supuse evaluării intermediare la sfârșitul fiecărui an. În acest scop sunt selectate echipe de experți, care au la dispoziție rapoartele intermediare ale proiectelor și informațiile din bazele de date. Evaluarea intermediară poate fi organizată și în altă perioadă a derulării proiectului/programului dacă au apărut anumite nevoi neplanificate inițial.

106. Pentru evaluarea intermediară pot fi organizate ateliere de lucru cu directorii de proiecte pentru a stabili progresul implementării programului.

107. Raportul de evaluare include recomandări privind îmbunătățirea derulării proiectului/programului sau propuneri de încetare a finanțării atunci când au fost stabilite grave nereguli financiare sau abateri de la programul de realizare. Din cauza complexității planificării și evaluării cercetării-dezvoltării măsurile disciplinare pentru neîndeplinirea anumitor sarcini științifice trebuie să fie luate cu mare atenție. Lipsa unor rezultate pozitive în cercetare deseori nu semnifică incapacitatea cercetătorilor și nu trebuie sancționat dacă acest proces este documentat și publicat.

108. Pentru asigurarea transparenței, evaluarea intermediară se face prin prezentarea publică a progresului realizat în planul de cercetare și a rezultatelor obținute până la momentul evaluării în prezența directorilor proiectelor contractate în urma aceleiași competiții.

Secțiunea 4. Evaluarea finală

109. Scopul evaluării finale este estimarea gradului de îndeplinire a obiectivelor planificate a proiectului/programului. Ea include analiza cantitativă și calitativă a rezultatelor obținute. Evaluarea finală servește în principal pentru aprecierea programului și elaborarea unor recomandări pentru reconfigurarea acestuia. În raport cu executorii proiectelor rezultatele evaluării finale sunt luate în considerație la evaluarea ex-ante a următoarelor propuneri de proiecte.

110. Evaluarea finală este efectuată de către experți selectați de către autoritatea responsabilă. Analiza lor se bazează pe rapoartele finale ale proiectelor, structura cărora trebuie să faciliteze evaluarea proiectelor conform obiectivelor planificate.

111. Indicatorii utilizați pentru evaluarea finală trebuie să reiasă din obiectivele programului și să fie corelați cu cei utilizați la celelalte etape ale evaluării.

112. Pentru a evita pericolul goanei după indicatorii care dau cel mai mare punctaj, evaluarea cantitativă trebuie să fie dublată de către o evaluare calitativă a cercetărilor efectuate.

113. Informația pentru rapoartele finale trebuie să fie în principal cea conținută în Instrumentul Bibliometric Național, Expert online și în alte baze de date naționale și internaționale.

114. Rapoartele finale ale evaluărilor sunt făcute publice și aduse la cunoștința directorilor de proiecte.

Secțiunea 5. Evaluarea ex-post

115. Scopul evaluării ex-post este de a estima impactul rezultatelor proiectului/programului după o perioadă relativ scurtă de la finalizarea lui. În anumite cazuri se apreciază și capacitatea de a continua activitățile începute în cadrul proiectului/programului după încetarea finanțării publice.

116. Rezultatele evaluării ex-post sunt destinate în principal factorilor de decizie. Ele furnizează informații privind necesitatea și utilitatea programelor, recomandări pentru a crește impactul acestora.

117. Evaluarea este efectuată de către un grup mai restrâns de experți decât în cazul celorlalte tipuri, în special în comparație cu evaluarea ex-ante. Experții au un nivel mai înalt de specializare și necesită instruire corespunzătoare, iar rolul acestora în procesul de evaluare este unul decisiv.

120. În cazul evaluării ex-post se face diferențiere între ieșirile programului, rezultatele și efectele acestuia.

121. Pentru evaluarea impactului științific se utilizează mai ales indicatorii de citare și unii indicatori webometrici, iar pentru evaluarea impactului social, cultural, de mediu și economic – indicatori specifici care necesită încă îmbunătățiri metodologice.

122. În comparație cu celelalte etape de evaluare a proiectelor, indicatorii calitativi au o importanță mai mare, deoarece impactul nu se supune totdeauna unor formule clare de cuantificare.

123. Pe lângă stabilirea efectelor pozitive și negative ale impactului programului/proiectului, evaluarea ex-post include deseori și realizarea unor sondaje printre diferite grupuri țintă.

Secțiunea 6. Asigurarea utilizării rezultatelor evaluării

124. Utilizarea rezultatelor evaluării va fi asigurată prin:

- a) crearea structurilor de suport și a condițiilor pentru a facilita implementarea rezultatelor evaluării;
- b) pregătirea și prezentarea rezultatelor într-o formă accesibilă pentru cei implicați.

125. Cererea pentru rezultatele evaluării va fi încurajată prin:

- a) asigurarea că factorii de decizie la nivelurile ierarhic superioare susțin evaluarea;
- b) integrarea părților interesate în procesul de evaluare, cu scopul de a-i motiva să recunoască în mod activ evaluarea și să utilizeze rezultatele acesteia;
- c) stabilirea unor așteptări realiste.

126. Un mediu adecvat pentru evaluări va fi creat prin:

- a) includerea evaluării în traseul elaborării politicilor și, ca rezultat, realizarea periodică a evaluărilor;
- b) urmărirea implementării rezultatelor și în special interconectarea evaluării cu planificarea bugetului;
- c) luarea în considerație a nevoilor părților interesate în stabilirea obiectivelor evaluării;
- d) asigurarea relevanței rezultatelor pentru elaborarea de politici și pentru părțile interesate;
- e) integrarea părților implicate și vizate;
- f) asigurarea calității evaluărilor prin respectarea standardelor și aplicarea bunelor practici;
- g) comunicarea conceptului de evaluare și a rezultatelor acesteia într-un mod adecvat;
- h) asigurarea unui proces de evaluare transparent și rezultatele evaluării disponibile tuturor părților interesate.

127. Pentru preluarea rezultatelor evaluării o importanță deosebită o are raportarea și comunicarea acestora, care trebuie să țină seama de următoarele principii:

- a) rezultatele evaluărilor trebuie comunicate în timp util pe plan intern și extern, într-un mod care răspunde nevoilor părților implicate. În plus, ar trebui identificate și adresate alte părți interesate din comunitate pentru a spori utilitatea rezultatelor evaluării;
- b) concluziile, recomandările și lecțiile trebuie să fie clare, la obiect și bine focusate. În plus, recomandările trebuie să fie realiste în contextul național specific;
- c) după aprobarea de către autoritatea responsabilă, rezultatele evaluării se comunică prin intermediul unui raport scris și a altor forme de informare (rezumate ale raportului, prospecte cu prezentarea ilustrativă a punctelor principale, articole în presă sau publicații de specialitate, referințe în cadrul programului sau pe site-ul autorității de finanțare și management).

128. În vederea sporirii implementării rezultatelor evaluării raportul trebuie:

- a) să includă un sumar executiv, care oferă o imagine de ansamblu a raportului, subliniind rezultatele principale, concluziile, recomandările și alte puncte importante;
- b) să descrie contextul proiectului/programului care a fost evaluat, identificând contextul politic, obiectivele și strategia, contextul socio-economic, contextul instituțional și implicarea părților interesate;
- c) să descrie logica proiectului/programului, inclusiv ipotezele de bază și factorii care influențează succesul acestuia;
- d) să descrie și să explice metodologia de evaluare și sursele de informații utilizate și să explice orice limitări în metodologie, procese, eșantionare sau date utilizate; să pună în discuție validitatea și exactitatea;
- e) să explice clar orice ipoteză care stă la baza analizei;
- f) să asigure că concluziile sunt susținute de constatări și analize;
- g) să prezinte rezultatele, concluziile, recomandările și lecțiile de învățat separat într-un mod distinct care permite cititorului să urmărească logica argumentelor;
- h) să admită orice diferențe de opinie nesoluționate din cadrul echipei;
- i) să reflecte comentariile părților interesate cu privire la schița raportului și să admită orice dezacord de fond.

129. Rezultatele evaluărilor proiectelor/programelor trebuie să stea la baza luării deciziilor. În cazul proiectelor, aceste rezultate trebuie să poarte un caracter cât mai obligatoriu, condiționând finanțarea / nefinanțarea / încetarea finanțării proiectelor. În cazul programelor, caracterul de obligativitate depinde în mare măsură de contextul specific, de modul de organizare a evaluării sau de instrumentele de evaluare.

130. Gradul de obligativitate a recomandărilor evaluării este legat direct de precizia rezultatelor, ceea ce înseamnă că consecințele trebuie să posede un caracter obligatoriu mai mare în cazul în care rezultatele evaluării sunt clar explicate și bine argumentate. Cuantificarea rezultatelor, obiectivele clar definite din timp și reducerea la minim a factorilor imprevizibili cresc valoarea evaluării și transformă evaluarea într-o bază adecvată pentru înfăptuirea acțiunilor și generarea rezultatelor.

Glosar de termeni aferenți procesului de evaluare a proiectelor de CDI

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
1.	Activitate <i>Activity</i>	<i>Acțiune</i> care are un început, un sfârșit, și conduce la obținerea unui rezultat măsurabil, la realizarea unui produs. Activitatea reprezintă cel mai detaliat element care este urmărit în cadrul unui <i>proiect</i> .	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
2.	Activitate de inovare <i>Innovation activity</i>	Orice <i>intervenție</i> științifică, tehnologică, organizațională, financiară și comercială, care conduce sau vizează să conducă la realizarea produselor sau procedeele tehnologic noi sau ameliorate. Unele din aceste activități pot să fie prin ele însele, în mod veritabil novatoare, în timp ce altele nu prezintă noutate.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
3.	Acțiuni de dezvoltare <i>Development intervention</i>	Instrument sau formă de lucru utilizat(ă) de un partener (care oferă fonduri sau nu), în vederea promovării <i>proiectului/programului</i> respectiv, pentru atingerea <i>obiectivelor</i> de dezvoltare propuse. Termen conex: <i>intervenție</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
4.	Analiză comparativă <i>Benchmarking</i>	Un instrument de <i>management</i> pentru a compara <i>performanțele</i> unei organizații care este, în general, considerată ca fiind importantă în unul sau mai multe domenii, cu scopul de a-și îmbunătăți <i>performanțele</i> .	Manual metodologic de transferabilitate
5.	Analiza cost-beneficiu <i>Cost-benefit analysis</i>	1) Factor în aprecierea <i>relevanței</i> unei <i>acțiuni</i> care este luată în considerare. Aceasta implică <i>estimarea costurilor</i> și <i>beneficiilor</i> sociale ale punerii în aplicare a <i>acțiunii</i> , cuantificarea acestora în termeni monetari și compararea acestora.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
		2) Cadru conceptual aplicat oricărei <i>evaluări</i> cantitative sistematice a unui <i>proiect</i> pentru a determina dacă sau cât de mult acest <i>proiect</i> este valoros dintr-o perspectivă publică sau socială. Analiza cost-beneficiu diferă de o <i>estimare</i> financiară netă prin aceea că se consideră toate <i>beneficiile</i> și pierderile, indiferent cui aparțin.	Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
6.	Analiza cost-eficacitate <i>Cost-effectiveness analysis</i>	<p><i>Metodă</i> de comparare a costurilor beneficiilor sociale ale implementării unei acțiuni, fără a exprima în mod necesar acestea, în termeni monetari.</p> <p><i>Tehnică</i> de evaluare și monitorizare folosită atunci când beneficiile nu pot fi cuantificate. Se realizează prin calculul costului per unitate, cu toate că nu există un cost atașat rezultatelor.</p>	Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession
7.	Analiza de impact <i>Impact analysis</i>	<p>O evaluare a schimbării sau efectul pe termen lung asupra societății care poate fi atribuit administrării intervenției, legat de realizarea obiectivelor globale. Trebuie să fie exprimată în unitatea de măsură adoptată pentru a indica problemele pe care este destinată să le rezolve.</p>	Monitorizare și evaluare în economie socială: Manual de intervenție
8.	Analiză input-output <i>Input-output analysis</i>	<p>Instrument care reprezintă interacțiunea dintre sectoarele unei economii naționale sau regionale sub forma consumului intermediar și final. Analiza input-output servește la estimarea repercusiunilor unui efect direct, sub forma unei runde primare și apoi a efectelor secundare produse într-o economie. Instrumentul poate fi folosit când este disponibil un tabel al resurselor și realizărilor. Acesta este de obicei cazul la nivel național și mai rar la nivel regional. Instrumentul poate estima efectele dimensiunii cererii, dar nu și pe cele ale ofertei.</p>	Dezvoltarea capacității de evaluare a unităților de evaluare din cadrul Autorităților de Management și ACIS
9.	Analiza de risc <i>Risk analysis</i>	<p>Analiză sau evaluarea factorilor (numite presupuneri într-un cadru logic), care afectează sau pot afecta realizarea cu succes a unei acțiuni. O examinare detaliată a posibilelor consecințe nedorite și negative pentru viața umană, sănătate, proprietate sau mediu, provocate de acțiunile de dezvoltare, un proces sistematic de furnizare a informațiilor cu privire la astfel de consecințe nedorite, procesul de cuantificare a probabilităților și a impactului așteptat pentru riscuri identificate.</p>	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
10.	Analiza evaluabilității <i>Evaluability assessment</i>	Parte tehnică din cadrul pre- <i>evaluării</i> , care ia în considerare cunoștințele disponibile și analizează dacă condițiile tehnice și instituționale sunt suficiente pentru formularea unor răspunsuri credibile și de încredere la întrebările puse. În mod concret, ea verifică dacă un <i>evaluator</i> care folosește <i>metode</i> și <i>tehnici</i> de <i>evaluare</i> adecvate va fi capabil, în intervalul de timp alocat și la un cost aflat în limitele constrângerilor existente, să răspundă întrebărilor evaluative cu o probabilitate mare de a ajunge la concluzii care să se dovedească folositoare.	Dezvoltarea capacității de evaluare a unităților de evaluare din cadrul Autorităților de Management și ACIS
11.	Analiza impacturilor economice <i>Analysis of the economic impacts</i>	Analiza <i>impacturilor</i> economice constă în urmărirea și anticiparea <i>impactului</i> economic al unei <i>intervenții</i> . Aceasta depinde de analiza cauzei și <i>efectului</i> unei <i>intervenții</i> și se dovedește importantă în evaluarea <i>proiectelor</i> . Se poate realiza înainte, în timpul sau după derularea <i>proiectelor</i> pentru a analiza nivelul de valoare adăugată generat de o <i>intervenție</i> dată și dacă această este justificată.	Ghid pentru Evaluarea Dezvoltării Socio-Economice
12.	Analiză multicriterială <i>Multicriteria analysis</i>	Instrument utilizat pentru a compara câteva <i>intervenții</i> în raport cu anumite <i>criterii</i> . Analiza multicriterială este utilizată cu precădere în <i>evaluările ex-ante</i> ale <i>proiectelor</i> majore, pentru a compara <i>propunerile</i> . Poate fi utilizată și în <i>evaluarea ex-post</i> pentru a compara succesul relativ al diferitor componente ale unei <i>intervenții</i> . Mai poate fi utilizată pentru a compara <i>intervenții</i> similare dar separate, cu scopul de a le clasifica. Analiza multicriterială implică ponderare, care reflectă importanța relativă atribuită fiecărui <i>criteriu</i> . Se finalizează cu formularea unei judecăți sau cu o clasificare sintetică, sau cu clasificări diferite care reflectă punctele de vedere variate ale actorilor-cheie. În cel din urmă caz poartă numele de analiză multicriterială cu raționamente multiple.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
13.	Analiza sensibilității <i>Sensitivity analysis</i>	<i>Tehnică</i> analitică de a testa sistematic ce se întâmplă cu rentabilitatea unui <i>proiect</i> dacă evenimentele diferă de <i>estimările</i> făcute în faza de planificare a acestuia. Este mai degrabă un mijloc brut de abordare a incertitudinii în ceea ce privește evenimentele și valorile viitoare. El este realizat prin modificarea unui element sau a unei combinații de elemente și prin determinarea <i>efectului</i> schimbării asupra <i>rezultatului</i> .	Ghid pentru analiza cost – beneficii a proiectelor de investitii
14.	Analiză socioeconomică <i>Socio-economic analysis</i>	Cadru analitic care compară costurile și <i>beneficiile</i> pentru a stabili în ce măsură, date fiind alternativele, un <i>proiect</i> propus va conduce sau nu la un progres suficient al economiei și al societății.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
15.	Arborele obiectivelor <i>Objectives tree</i>	O reprezentare în formă de diagramă a situației în viitor, odată ce problemele au fost remediate, urmând unei analize a problemei și arătând o relație „mijloace-final”.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
16.	Asigurarea calității <i>Quality assurance</i>	Asigurarea <i>calității</i> include orice <i>activitate</i> care vizează evaluarea și îmbunătățirea calității sau a valorii unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> sau compatibilitatea cu anumite standarde. Notă: exemple de <i>activități</i> ce asigură calitatea includ <i>evaluarea</i> , comentarii în timpul <i>implementării</i> , evaluări etc. Asigurarea calității se poate referi, de asemenea, la evaluarea calității unui portofoliu și <i>eficiența</i> de <i>dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
17.	Audit <i>Audit</i>	<i>Activitate</i> de control, în materie de calitate, efectuată de o manieră obiectivă și independentă și destinată a ameliora operațiunile unei organizații și a-i crește valoarea. Auditul ajută o organizație să-și atingă <i>obiectivele</i> grație unei abordări sistematice și riguroase, pentru a constata și a ameliora eficacitatea gestiunii riscurilor, a controlului și procesului de conducere.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
18.	Autoevaluare <i>Self-evaluation</i>	O <i>evaluare</i> de către cei cărora la este încredințată proiectarea și lansarea unei <i>acțiuni dedezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
19.	Autoritate de evaluare <i>Assessment authority</i>	Autoritatea care organizează și desfășoară procesul de <i>evaluare</i> a <i>proiectelor/programelor</i> în domeniul <i>cercetării-dezvoltării</i> . Poate fi aceeași instituție ca și <i>autoritatea de management</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
20.	Autoritate de management <i>Management authority</i>	Autoritatea care lansează <i>competiții</i> de <i>proiecte/ programe</i> și gestionează <i>implementarea proiectului/programului</i> în domeniul <i>cercetării-dezvoltării</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
21.	Autoritate finanțatoare <i>Funding authority</i>	Autoritatea care finanțează <i>proiectele/programele</i> în domeniul <i>cercetării-dezvoltării</i> . De obicei, este aceeași ca și <i>autoritatea de management</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
22.	Beneficiari <i>Beneficiaries</i>	Persoane, grupuri sau organizații, care se referă la un <i>grup-țintă</i> sau nu, care beneficiază, direct sau indirect, de la <i>acțiunea de dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
23.	Beneficiu (beneficii) <i>Benefit (benefits)</i>	Câștig, profit sau folos pe care-l are cineva (de pe urma unei situații, activități (<i>cercetări</i>) etc.); profit financiar al unei întreprinderi, instituții reprezentând diferența dintre veniturile realizate și cheltuielile ocazionate de acestea.	După DEX online http://dexonline.ro/definitie/beneficiu
24.	Buget <i>Budget</i>	Totalitatea <i>costurilor</i> prevăzute pentru derularea unui <i>proiect</i> .	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
25.	Cadru logic (matrice logică) <i>Logical framework (Logframe)</i>	1) Un instrument de management utilizat pentru a îmbunătăți proiectarea intervențiilor , cel mai frecvent la nivel de proiect . Aceasta implică identificarea elementelor strategice (intrări, ieșiri, rezultate , impact) și relațiile lor cauzale, indicatorii , ipotezele și riscurile care pot influența succesul și eșecul. Aceasta facilitează planificarea, executarea și evaluarea unei acțiuni de dezvoltare .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
		2) Prezentarea sub forma unei matrice a intervenției logice a proiectului , a indicatorilor obiectivi de verificare, a surselor de verificare și a ipotezelor.	Coeziune Economică și Socială. Servicii Sociale: Glosar de termeni
26.	Capacitate de evaluare <i>Evaluation capacity</i>	Baza instituțională, umană, procedurală, de resurse și abilități pentru realizarea evaluărilor .	Ghid pentru Evaluarea Dezvoltării Socio-Economice
27.	Cercetare <i>Research</i>	Activitate creatoare care aduce o contribuție la cunoaștere, înțelegere și inovare , cu relevanță socio-economică.	Ghidul universităților pentru exercițiul național de evaluare a cercetării științifice
28.	Cercetare aplicativă <i>Applied research</i>	Activitate destinată, în principal, utilizării cunoștințelor științifice pentru perfecționarea sau realizarea de noi produse , tehnologii și servicii .	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
29.	Cercetare fundamentală <i>Fundamental research / Basic research</i>	Activitate desfășurată, în principal, pentru a dobândi cunoștințe noi cu privire la fenomene și procese, precum și în vederea formulării și verificării de ipoteze, modele conceptuale și teorii.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
30.	Cercetare-dezvoltare <i>Research and development</i>	Activitate de <i>cercetare științifică</i> și <i>activitate de dezvoltare tehnologică</i> luate în ansamblu.	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova
31.	Cercetător <i>Researcher</i>	Persoana implicată în conceperea sau crearea de noi cunoștințe, <i>produse</i> , procese, <i>metode</i> și <i>sisteme</i> , precum și în <i>managementul</i> acestora. Definiția se referă la orice persoană angajată profesional în <i>activitatea de cercetare-dezvoltare</i> , în orice stadiu al carierei sale, indiferent de clasificare.	Ghidul universităților pentru exercițiul național de evaluare a cercetării științifice
32.	Ciclul proiectului <i>Project cycle</i>	Întreaga serie de <i>activități</i> necesare și definite anterior executate pentru fiecare <i>proiect</i> . În mod obișnuit, ea este împărțită în următoarele faze: programare, identificare, formulare, finanțare, <i>implementare</i> și <i>evaluare</i> .	Ghid pentru analiza cost – beneficii a proiectelor de investitii
33.	Citare <i>Citation</i>	Referință în scris la o lucrare specifică sau o parte a unei lucrări (carte, articol, disertație, raport, compoziție muzicală etc.), produse de un anumit autor, editor, compozitor etc., prin care se identifică în mod clar documentul în care lucrarea poate fi găsită. Frecvența citării unei lucrări este uneori considerată o măsură a importanței sale în literatura de specialitate. Formatul de citare variază de la un domeniu de studiu la altul, dar include cel puțin numele autorului, titlul și data publicării.	Online Dictionary for Library and Information Science
34.	Cofinanțare <i>Co-financing</i>	Finanțare a sferei științei și inovării prin cooperarea eforturilor statului, ale agenților economici și ale donatorilor.	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova
35.	Competiție de proiecte (apel pentru proiecte) <i>Call for projects</i>	Concurs public organizat de către un finanțator în cadrul unui <i>program</i> . Concursul este anunțat printr-un apel de propuneri de finanțare, în care sunt anunțate: programul și obiectivele sale, criteriile de <i>eligibilitate</i> , termenul limită de depunere a <i>proiectului</i> , suma maximă și minimă, locul de unde pot obținute informații suplimentare.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
36.	Conflict de interese <i>Conflict of interest</i>	Conflict între obligațiile față de organizația unde își desfășoară activitatea și interesele personale ale unui angajat, în care acesta are interese în calitatea sa de persoană privată, care ar putea influența în mod necorespunzător îndeplinirea obligațiilor și responsabilităților de serviciu.	OECD Guidelines for managing conflict of interest in the public service
37.	Contract <i>Agreement</i>	Document scris, semnat de către finanțator și beneficiar , în care se stipulează obligațiile și responsabilitățile fiecăreia dintre părți.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
38.	Contract de finanțare <i>Financing agreement</i>	Contractul în care una dintre părți, denumită autoritate contractantă , are dreptul și obligația de a impune în mod univoc celeilalte părți, denumită contractor , obiectivele pentru care se face finanțarea și condițiile în care se realizează această finanțare.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, Vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
39.	Cost <i>Cost</i>	Costurile reprezintă transpunerea în termeni financiari a tuturor resurselor identificate („ Mijloace ”).	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
40.	Costuri de personal <i>Staff costs</i>	Cheltuieli pentru toate persoanele implicate în proiect (direct sau indirect), fie că sunt angajați ai organizației sau experți externi.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
41.	Costuri directe <i>Direct costs</i>	Cheltuieli efectuate exclusiv în cadrul unui proiect , fără cheltuielile de personal (ex.: cheltuieli de deplasare, cheltuieli pentru tipar, chirii ale spațiilor dedicate direct proiectului etc.).	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
42.	Costuri indirecte <i>Indirect costs</i>	Cheltuieli efectuate în cadrul unei organizații independent de derularea unui proiect (ex.: cheltuieli de chirie, cheltuieli de întreținere etc.).	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
43.	Criterii de eligibilitate <i>Eligibility criteria</i>	Condiții minime pe care trebuie să le îndeplinească o propunere de proiect , pentru a putea fi evaluată.	Rețeaua Punctelor Naționale de Contact PC7 în Republica Moldova

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
44.	Criterii de succes <i>Success criteria</i>	Condiții necesare pentru ca un <i>proiect</i> să fie considerat o reușită. Criteriile de succes pentru orice <i>proiect</i> sunt: respectă <i>obiectivele</i> -cheie ale proiectului, este finalizat la timp, în limitele bugetului și în conformitate cu standardele de calitate, <i>produsul</i> final este acceptat de către <i>beneficiarii</i> direcți și indirecti, precum și de finanțator. Un <i>proiect</i> nu poate considerat de succes dacă măcar una din condiții nu este îndeplinită.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
45.	Criteriu <i>Criterion</i>	Normă, principiu pe baza căruia se face o apreciere, o <i>estimare</i> , o clasificare, o definire. Se deosebesc criterii generale și criterii specifice <i>cercetării-dezvoltării</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
46.	Criteriu de eficacitate <i>Effectiveness criterion</i>	Încearcă să identifice dacă proiectul și-a atins <i>obiectivele</i> stabilite în faza de programare. Întrebarea-cheie este ce <i>beneficiu</i> a adus <i>proiectul/programul</i> în practică, prin raportarea la măsura în care subiecții vizați au beneficiat în mod real de pe urma <i>produselor</i> sau <i>serviciilor</i> pe care <i>proiectul/programul</i> le-a făcut disponibile.	Evaluarea – componentă esențială în procesul european de formulare și implementare a intervențiilor publice
47.	Criteriu de eficiență <i>Efficiency criterion</i>	Se referă la cât de bine au fost folosite <i>resursele</i> disponibile pentru a transforma <i>activitățile</i> propuse în <i>rezultatele</i> intenționate. Acest criteriu vizează aspecte legate de <i>rentabilitate</i> și anume dacă ar fi putut fi obținute <i>rezultate</i> mai bune prin alte modalități și, în același timp, mai ieftine.	Evaluarea – componentă esențială în procesul european de formulare și implementare a intervențiilor publice
48.	Criteriu de sustenabilitate <i>Sustainability criteria</i>	Criteriu ce arată dacă există probabilitatea ca <i>rezultatele</i> pozitive ale <i>proiectului</i> să continue și după terminarea perioadei de finanțare externă și, totodată, dacă impactul pe termen lung al <i>programului</i> asupra procesului mai amplu de <i>dezvoltare</i> poate fi menținut la nivel de sector, regiune sau țară.	Evaluarea – componentă esențială în procesul european de formulare și implementare a intervențiilor publice

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
49.	Credibilitate <i>Credibility</i>	Calitatea unui <i>rezultat</i> și a concluziilor unei <i>evaluări</i> atunci când se sprijină logic pe fapte empirice și când sunt justificate printr-o analiză a datelor valide. Credibilitatea depinde de mai mulți factori: soliditatea datelor, <i>relevanța metodelor</i> , dar și reputația <i>evaluatorului</i> .	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
50.	Dezvoltare experimentală <i>Experimental development</i>	Activitate bazată pe cunoștințe existente obținute prin <i>cercetare</i> și/sau experiență practică, cu scopul de a lansa fabricarea de noi materiale, <i>produse</i> sau dispozitive, de a stabili noi procedee, sisteme și <i>servicii</i> sau de a le ameliora considerabil pe cele deja existente.	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
51.	Dezvoltare tehnologică <i>Technological development</i>	Este formată din <i>activitățile</i> de inginerie a sistemelor și de inginerie tehnologică, prin care se realizează aplicarea și <i>transferul rezultatelor cercetării</i> către agenții economici, precum și în plan social, având ca scop introducerea și materializarea de noi <i>tehnologii, produse, sisteme și servicii</i> , precum și perfecționarea celor existente, și care cuprinde: <i>cercetarea</i> precompetitivă și <i>cercetarea</i> competitivă.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
52.	Diseminare <i>Dissemination</i>	Transmiterea informațiilor, a experienței și a bunelor practici, precum și cooperarea pentru promovarea <i>inovării</i> , pentru sprijinirea celor care vor să-și creeze întreprinderi inovative și pentru sprijinirea <i>proiectelor</i> inovative.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, Vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
53.	Efect <i>Effect</i>	Schimbare, așteptată sau nu, atribuită direct sau indirect unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
54.	Efect multiplicator <i>Multiplier effect</i>	Capacitatea <i>rezultatelor proiectului</i> de a fi multiplicată și extinsă după încheierea sprijinului financiar extern.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
55.	Eficacitate <i>Effectiveness</i>	Măsura după care obiectivele <i>acțiunii de dezvoltare</i> au fost atinse sau sunt pe cale de a fi atinse, ținând cont de importanța lor relativă. Mai poate fi definită ca măsura în care activitatea a atins sau este pe cale să atingă principalele sale obiective pertinente, în manieră eficientă și durabilă, cu un <i>impact</i> pozitiv în termeni de <i>dezvoltare</i> instituțională.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
56.	Eficiență <i>Efficiency</i>	Măsură în care <i>resursele</i> (fonduri, timp etc.) sunt convertite în <i>rezultate</i> economice credibile.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
57.	Eligibilitate <i>Eligibility</i>	Caracteristica unei organizații / <i>propuneri de proiect</i> / <i>activități</i> de a satisface <i>criteriile</i> definite de finanțator.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
58.	Estimare/apreciere (prealabilă) <i>Appraisal</i>	Aprecie globală asupra <i>relevanței, fezabilității</i> și a <i>sustenabilității</i> potențiale ale unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> , înainte ca decizia de finanțare să fie luată. Termen conex: <i>evaluare ex-ante</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
59.	Evaluabilitate <i>Evaluability</i>	Măsura după care o <i>activitate</i> sau un <i>program</i> sunt evaluate în manieră fiabilă și credibilă. Presupune, mai întâi, examinarea <i>activității</i> proiectate cu scopul de a verifica dacă <i>obiectivele</i> sale sunt definite în manieră adecvată și dacă <i>rezultatele</i> sunt verificabile.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
60.	Evaluare <i>Evaluation</i>	Aprecie sistematică și obiectivă a unui <i>proiect, program</i> sau a unei politici, în curs de desfășurare sau terminate, a concepției lor, a punerii în practică și a <i>rezultatelor</i> . Scopul evaluării este de a determina relevanța și îndeplinirea <i>obiectivelor, eficiența</i> , iar în materie de dezvoltare, <i>eficacitatea, impactul</i> și durabilitatea. O evaluare ar trebui să furnizeze informații credibile și utile. Termenul de evaluare desemnează de asemenea un proces cât mai sistematic și obiectiv prin care se determină valoarea și scopul unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> proiectate, în curs sau terminate. Remarcă: <i>evaluarea</i> presupune definirea de norme adecvate, aprecierea <i>performanțelor</i> în raport cu normele, precum și analiza <i>rezultatelor</i> așteptate și obținute.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
61.	Evaluare continuă <i>On-going evaluation</i>	O evaluare desfășurată pe toată perioada de implementare a unei intervenții , care însoțește procesul de monitorizare (de multe ori se confundă cu însăși monitorizarea). Avantajul acestui tip de evaluare este că permite o colaborare efectivă între evaluator și managerii de program, care favorizează, la rândul său, o mai bună punere în aplicare a concluziilor și recomandărilor. Evaluarea realizată pe parcursul desfășurării intervenției poate fi văzută ca o serie de studii în profunzime, cuprinzând analize succesive ale întrebărilor evaluative apărute în timpul implementării .	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
62.	Evaluareex-ante <i>Ex-ante evaluation</i>	Evaluare condusă înainte de punerea în operă (practică) a unei acțiuni ; termen conex: <i>apreciere prealabilă</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
63.	Evaluareex-post <i>Ex-post evaluation</i>	Evaluarea unei acțiuni după terminarea acesteia. Remarcă: acest tip de evaluare poate fi realizată imediat după terminarea acțiunii sau la mult timp după aceea. Evaluarea ex-post are ca scop identificarea factorilor de succes sau de eșec, durabilitatea rezultatelor și impactul acestora, precum și de a trage concluziile ce pot fi generalizate pentru alte acțiuni .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
64.	Evaluare externă <i>External evaluation</i>	Evaluarea unei acțiuni de dezvoltare condusă de servicii și/sau persoane din afara organizației.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
65.	Evaluare formativă <i>Formative evaluation</i>	Evaluare care vizează ameliorarea performanțelor , cel mai des efectuată în cursul etapei de punere în operă a unui proiect/program . Remarcă: evaluările formative pot fi realizate și pentru alte motive decât cele de verificare a conformității și a respectării obligațiilor legale sau ca parte a unei evaluări mai largi. Termen conex: <i>evaluare de proces</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
66.	Evaluare grupată <i>Cluster evaluation</i>	Evaluarea unui ansamblu de activități , de proiecte sau de programe conexe.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
67.	Evaluare independentă <i>Independent evaluation</i>	Evaluarea unei <i>acțiuni</i> condusă de <i>servicii</i> sau de persoane care nu au legătură cu responsabilii concepției sau <i>acțiunii</i> . Remarcă: credibilitatea unei <i>evaluări</i> depinde în parte de independența cu care este condusă. Independența implică libertatea în raport cu influențele politice sau presiunile organizațiilor. Ea este caracterizată prin accesul liber și complet la informații și printr-o autonomie totală în conducerea investigațiilor și în tragerea concluziilor.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
68.	Evaluare intermediară <i>Mid-term evaluation</i>	Evaluare condusă la jumătatea punerii în lucru a <i>acțiunii</i> . Termen conex: <i>evaluare formativă</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
69.	Evaluare internă <i>Internal evaluation</i>	Evaluare condusă de către un <i>serviciu</i> și/sau de către persoane care depind de responsabilii acțiunii (organizațiile însărcinate cu punerea în lucru, parteneri, finanțatori). Termen conex: <i>autoevaluare</i> .	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
70.	Evaluare partenerială <i>Joint evaluation</i>	<i>Evaluare</i> la care participă diferite organisme finanțatoare și/sau partenerii lor. Remarcă: pot exista mai multe grade de parteneriat – după cum partenerii cooperează mai mult sau mai puțin la procesul de evaluare, regroupează fondurile lor și dau împreună <i>rezultatele</i> . Evaluările parteneriale pot ajuta la tratarea problemelor de atribuire, apreciind eficacitatea <i>programelor</i> și strategiilor, complementaritatea eforturilor diferitor parteneri, calitatea coordonării etc.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
71.	Evaluare participativă <i>Participatory evaluation</i>	<i>Metodă</i> de evaluare prin care reprezentanții agenției finanțatoare și celelalte părți (inclusiv <i>beneficiarii</i>) colaborează pentru a concepe și conduce o <i>evaluare</i> și pentru a trage concluziile.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
72.	Evaluare pe parcurs <i>On-going evaluation</i>	<i>Evaluare</i> efectuată în același timp cu <i>implementarea</i> , la o dată fixată, pentru a permite reorientarea <i>activității</i> . Evaluarea de parcurs ia în considerare în mod critic primele <i>rezultate</i> care permit emiterea unei judecăți inițiale asupra calității <i>implementării</i> .	Ghid pentru analiza cost – beneficii a proiectelor de investitii
73.	Evaluare sumativă <i>Summative evaluation</i>	Studiu făcut la sfârșitul unei <i>acțiuni</i> sau a unei etape a acțiunii pentru a determina în ce măsură au fost atinse <i>estimările</i> . Evaluarea sumativă urmărește furnizarea informațiilor cu privire la validitatea <i>programului</i> . Termen conex: <i>evaluare de impact</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
74.	Evaluare tematică <i>Thematic evaluation</i>	Evaluare care analizează în mod transversal un anumit aspect (o temă) din contextul mai multor <i>intervenții</i> aparținând unui singur <i>program</i> sau mai multor programe implementate în țări sau regiuni diferite.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
75.	Evaluarea dezvoltării <i>Assessment of development</i>	Proces de <i>evaluare</i> care cuprinde punerea de întrebări și aplicarea logicii evaluării cu scopul de a sprijini un <i>program, proiect, produs</i> și/sau o <i>dezvoltare</i> organizațională. <i>Evaluatorul</i> face parte dintr-o echipă ai cărei membri colaborează pentru a conceptualiza, proiecta și testa noi abordări în cadrul unui proces pe termen lung de continuă îmbunătățire, adaptare și schimbare intenționată.	Ghidul EVALSED: Resursa pentru evaluarea dezvoltării socio-economice
76.	Evaluarea impactului <i>Impact evaluation</i>	<i>Activitatea</i> prin care sunt estimate efectele anumitor acțiuni/măsuri asupra unui anumit domeniu. Există două tipuri de impact: <i>impactul</i> specific, referitor la <i>efectele</i> produse după un anumit timp, legate direct de măsură întreprinsă, și <i>impact</i> general, referitor la <i>efectele</i> pe termen lung resimțite de o populație mai numeroasă. Măsurarea acestui al doilea tip de impact este o <i>acțiune</i> complexă, de aceea stabilirea exactă a relației cauză-efect este de multe ori dificilă.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
77.	Evaluarea procesului <i>Process evaluation</i>	<i>Evaluarea</i> dinamicii interne a organismelor însărcinate cu punerea în operă a acțiunilor , a instrumentelor și a politicilor lor de intervenție , a mecanismelor lor de prestări de servicii , a practicilor lor de gestiune și a legăturilor dintre toate aceste elemente.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
78.	Evaluarea programului <i>Program evaluation</i>	<i>Evaluarea</i> unui ansamblu de acțiuni , structurat pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare specifice la scară sectorială, de țară, de regiune sau globală. Remarcă: un program de dezvoltare are o durată limitată și implică activități multiple care pot interesa mai multe sectoare, teme și/sau zone geografice. Termen conex: <i>evaluare de țară, de program național, strategică</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
79.	Evaluarea proiectului <i>Project evaluation</i>	<i>Evaluarea</i> unei acțiuni de dezvoltare individuală concepută pentru atingerea obiectivelor specifice cu ajutorul unor resurse . Remarcă: analiza costuri-avantaje este un instrument important în evaluarea proiectelor care prezintă beneficii măsurabile.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
80.	Evaluarea riscului <i>Risk assessment</i>	Cuprinde identificarea, <i>evaluarea</i> și interpretarea percepției riscului și comparația cu riscul social acceptat în scopul orientării deciziilor și acțiunilor în procesul de gestionare a riscului.	POS Mediu: Glosar de termeni
81.	Evaluator <i>Evaluator (Assessor)</i>	Persoană implicată în toate etapele procesului de <i>evaluare</i> , de la definirea termenilor de referință , de colectare și analiză a datelor, până la prezentarea recomandărilor și luarea de măsuri de corectare sau de îmbunătățire. Termen conex: <i>expert</i> .	Handbook on Monitoring and Evaluating for Results
82.	Expert <i>Expert</i>	Persoană fizică sau juridică având cunoștințe, pricepere și specializare într-un anumit domeniu. Termen conex: <i>evaluator</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
83.	Expert independent <i>Independent expert</i>	Persoană juridică sau persoană fizică având cunoștințe, abilități și specializare într-un anumit domeniu și reprezentându-se pe sine.	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
84.	Expertiză <i>Experts report</i>	<i>Evaluare a programelor, proiectelor, executorilor</i> (executanților) lor și a <i>rezultatelor cercetării</i> științifice.	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova
85.	Factor de impact <i>Impact factor</i>	<i>Indicator</i> scientometric care reprezintă măsura frecvenței cu care un articol oarecare dintr-o revistă a fost citat într-un anumit an sau într-o anumită perioadă. Este calculat de către <i>Thomson Reuters</i> în <i>Journal Citation Reports</i> (JCR). Factorul de impact anual al JCR este un raport între numărul de <i>citări</i> și numărul de articole publicate care sunt citate. Se calculează împărțind numărul de <i>citări</i> anuale la numărul de articole publicate în acea revistă în 2 ani anteriori.	Dicționar de Biblioteconomie și Științe ale Informării (BȘC AȘM)
86.	Feedback <i>Feed-back</i>	Un proces prin care formulările, constatările și <i>rezultatele evaluării</i> sunt comunicate părților interesate. Poate fi utilizat pentru modelarea și modificarea <i>programului</i> și pentru sprijinirea fenomenului de învățare într-o evaluare formativă sau a dezvoltării. Feedbackul se referă și la furnizarea de informații actorilor-cheie, <i>beneficiarilor</i> și celor care au cooperat în procesul de <i>evaluare</i> furnizând informații și acces.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
87.	Fezabilitate <i>Feasibility</i>	Analiza complexă, premergătoare deciziei de investiții, având drept scop stabilirea oportunității și <i>eficienței dezvoltării</i> unei subramuri sau realizării unor <i>obiective</i> de investiții.	Dicționar juridic
88.	Fiabilitate <i>Reliability</i>	Consistența sau coerența datelor și a interpretării <i>evaluării</i> , cu referire la calitatea instrumentelor, procedurilor și analizelor folosite pentru realizarea acelei <i>evaluări</i> .	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
89.	Finalitate <i>Goal</i>	Obiectiv global la care <i>acțiunea de dezvoltare</i> trebuie să contribuie.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
90.	Grant <i>Grant</i>	Contribuția financiară la realizarea unui <i>proiect</i> care îi este oferită solicitantului fără obligația rambursării ulterioare.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
91.	Grup-țintă <i>Target group</i>	Indivizi sau organizații, care sunt <i>beneficiari</i> direcți ai <i>acțiunii</i> realizate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
92.	Ieșiri (Outputs) <i>Outputs</i>	<i>Produsele, bunurile</i> de capital și <i>serviciile</i> care rezultă dintr-o <i>acțiune de dezvoltare</i> ; poate include, de asemenea, modificările care rezultă din acțiuni relevante pentru atingerea <i>rezultatelor</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
93.	Impact <i>Impacts</i>	<i>Efect</i> pe termen lung, pozitiv sau negativ, primar sau secundar, direct sau indirect, intenționat sau neintenționat. Se vorbește de un <i>impact</i> în termenii dezvoltării instituționale, ce măsoară efectele unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> , care afectează, mai mult sau mai puțin, capacitatea unei țări sau a unei regiuni de a utiliza <i>resursele</i> sale proprii (umane, financiare și naturale), în maniera cea mai eficientă, echitabilă și durabilă, ca de exemplu: mecanisme instituționale mai bine definite, mai stabile, transparente și efectiv aplicate în manieră previzibilă, și/sau schimbări instituționale, ajustate în funcție de <i>obiectivele</i> și capacitățile instituțiilor respective).	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
94.	Imparțialitate <i>Impartiality</i>	Calitate a concluziilor și a recomandărilor unei <i>evaluări</i> atunci când ele sunt justificate prin <i>criterii</i> de judecată explicite și când nu au fost influențate de considerații personale sau partizane. O <i>evaluare</i> imparțială ia în considerare așteptările, interpretările și <i>criteriile</i> de judecată ale tuturor actorilor-cheie legitimi, inclusiv cele ale actorilor care nu au puterea sau abilitatea de a se exprima și de a-și face publică opinia. Imparțialitatea este un element esențial al calității unei <i>evaluări</i> .	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
95.	Implementare <i>Implementation</i>	Procesul de punere în practică a <i>obiectivelor proiectului</i> . Procesul prin care resursele sunt transformate în <i>rezultate</i> , în vederea atingerii scopurilor și <i>obiectivelor</i> formulate în cadrul unui <i>program/proiect</i> .	Monitorizare și evaluare în economie socială. Manual de intervenție

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
96.	Indicator <i>Indicator</i>	Factor sau variabilă cantitativă sau calitativă care oferă o modalitate simplă și sigură de măsurare a realizării, pentru a reflecta schimbările legate de o <i>acțiune</i> sau pentru a ajuta la <i>evaluarea performanței</i> unui actor al procesului de <i>dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
97.	Indicator de calitate <i>Quality indicator</i>	O expresie calitativă referitoare la descrierea <i>obiectivului</i> sau <i>impactului</i> unui <i>proiect</i> , ce conține informații despre: <i>relevanță</i> , acuratețe, încadrare în termen, accesibilitate și claritate, comparabilitate, coerență, posibilitate de realizare.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
98.	Indicator de cantitate <i>Quantity indicator</i>	Expresie numerică cu ajutorul căreia se caracterizează anumite fenomene economice.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
99.	Indicator de context <i>Context indicator</i>	Se referă la elementele care pot influența <i>rezultatele programului</i> , însă nu face parte din aceștia.	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
100.	Indicator de eficacitate <i>Effectiveness indicator</i>	Exprimă măsura în care prin <i>rezultatele</i> unui <i>proiect</i> au fost îndeplinite <i>obiectivele</i> .	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
101.	Indicator de impact <i>Impact indicator</i>	Expresie numerică sau calitativă prin care se desemnează consecințele <i>programului/proiectului</i> , dincolo de <i>efectele</i> sale imediate asupra <i>beneficiarilor</i> direcți. Ei reflectă efecte pe termen lung care afectează societatea (în sens larg sau restrâns).	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
102.	Indicator de impact net <i>Net impact indicator</i>	Indicator ce cuantifică <i>efectele</i> nete ale <i>proiectului</i> asupra <i>grupului-țintă</i> .	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
103.	Indicator de eficiență <i>Efficiency indicator</i>	Se referă la măsura în care <i>rezultatele proiectului</i> au fost atinse cu minimum de <i>resurse</i> .	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
104.	Indicator de output <i>Output indicator</i>	Exprimă <i>produsele</i> directe ale <i>activităților (acțiunilor)</i> unui <i>program</i> . Mai exact, output-ul se referă la tot ceea ce a fost obținut prin consumarea <i>resurselor</i> .	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
105.	Indicator de performanță <i>Performance indicator</i>	O variabilă care permite verificarea modificărilor în <i>acțiunea de dezvoltare</i> sau prezintă <i>rezultatele</i> în raport cu ceea ce a fost planificat.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
106.	Indicator de program <i>Program indicator</i>	Oferă informație despre un anumit <i>program/proiect</i> , afectează <i>rezultatele</i> acestuia și reprezintă element intrinsec ale <i>programului/proiectului</i> .	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
107.	Indicator de relevanță <i>Indicator of relevance</i>	Se construiește pornind de la <i>evaluarea</i> nevoilor pe care <i>proiectul</i> intenționează să le acopere.	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
108.	Indicator de resurse <i>Resource indicator</i>	Măsoară <i>resursele</i> disponibile, gradul de consum al resurselor, în orice moment al <i>programului/proiectului</i> . Acest tip de indicator se referă la toate tipurile de <i>resurse</i> : umane, organizaționale, materiale, de timp etc.	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
109.	Indicator de rezultat <i>Result indicator</i>	Se referă la <i>beneficiile</i> imediate care sunt resimțite ca urmare a <i>proiectului</i> de către <i>beneficiarii</i> direcți sau indirecti.	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali
110.	Indicator de sustenabilitate <i>Sustainability indicator</i>	Se referă la măsura în care <i>programul/proiectul</i> supraviețuiește după încheierea finanțării prin care a fost înființat.	Gârboan, Raluca. Indicatori utilizați în evaluare și monitorizare: indicatorii sociali

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
111.	Indicator direct <i>Direct indicator</i>	Este utilizat pentru schimbare observabilă care rezultă din <i>activități</i> și <i>rezultate</i> .	The Monitoring and Evaluation Handbook
112.	Indicator indirect <i>Indirect indicator</i>	Este utilizat atunci când <i>obiectivul</i> nu este direct observabil.	The Monitoring and Evaluation Handbook
113.	Indicatori obiectivi de verificare (IOV) <i>Objectively verifiable indicators</i>	<i>Indicatori</i> care vor arăta dacă <i>obiectivele</i> au fost realizate sau nu la cele trei nivele ale matricei logice. IOV furnizează bazele pentru conceperea unui sistem de monitorizare.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013 128 p.
114.	Indicatori online <i>Online indicators</i>	<i>Indicatori</i> pe care îi livrează scientometriei și webometriei spațiul online al <i>cercetărilor</i> (indicatori de accesare, indicatori de vizibilitate, indicatori de descărcare, indicatori altmetrici etc.).	Паринов С.И. Онлайн-показатели результатов научно-исследовательской деятельности. 2007, 21 p.; Паринов С.И. Онлайн-будущее науки: наукометрическая сигнальная система, Препринт WP2/2007/01, Москва ГУ ВШЭ, 2007, 52 с. Cojocaru Igor. Evaluarea științei moderne: cu -metrii vechi și/sau noi? În: Akademos. 2013, 1(28), 25-38.
115.	Inovare <i>Innovation</i>	<i>Activitate</i> orientată către generarea, asimilarea și valorificarea <i>rezultatelor cercetării-dezvoltării</i> în sfera economică și socială.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
116.	Instrument <i>Tool</i>	Procedeu prin care se măsoară o <i>acțiune</i> aflată în desfășurarea ei.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
117.	Ipozeze <i>Assumptions</i>	Supoziții deduse de factori sau de riscuri, care pot avea repercusiuni asupra progresului sau succesului acțiunii de dezvoltare . Remarcă: termenul “ipoteză” poate fi de asemenea aplicat factorilor ce condiționează însăși validitatea evaluării . Într-o “abordare teoretică” a evaluării , ipotezele emise sunt verificate sistematic în raport cu succesiunea rezultatelor scontate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
118.	Management de proiect (managementul proiectului) <i>Project management</i>	Procesul de supraveghere și implementare a activităților și resurselor necesare în vederea realizării unui proiect .	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
119.	Meta-evaluare <i>Meta-evaluation</i>	Evaluare concepută ca o sinteză a constatărilor făcute de mai multe evaluări; termenul este, de asemenea, utilizat pentru a desemna aprecierea (estimarea) unei evaluări în vederea judecării calității sale și/sau pentru a aprecia performanța evaluatorilor .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
120.	Metodă <i>Method</i>	Ansamblu ordonat în manieră logică a principiilor, mijloacelor, regulilor, etapelor, tehnicilor, care permit să se ajungă la un rezultat .	Cadru metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
121.	Metodologie <i>Methodology</i>	Ansamblul metodelor și al tehnicilor dintr-un domeniu particular.	Cadru metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
122.	Mijloc de analiză <i>Analytical tools</i>	Metodă utilizată pentru a procesa și a interpreta informația, în timpul evaluării acesteia.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
123.	Model de rezultat <i>Result framework</i>	Programul logic prin care se explică în ce fel va fi atins scopul acțiunii , incluzând relațiile cauzale și ipotezele implicite.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
124.	Monitor de program <i>Program monitor</i>	Persoana stabilită de către și la nivelul autorității de stat pentru <i>cercetare-dezvoltare</i> , în scopul de a asigura monitorizarea și <i>evaluarea</i> unui <i>program</i> .	Cadru metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
125.	Monitorizare <i>Monitoring</i>	1) Proces continuu de colectare sistematică de informații, conform indicatorilor selectați, pentru a furniza administratorilor date despre progresele realizate, <i>obiectivele</i> atinse și utilizarea fondurilor alocate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
		2) Supraveghere, măsurare și verificare sistematică a unei activități din punctul de vedere al <i>performanțelor</i> și al <i>eficienței</i> folosirii <i>resurselor</i> umane, materiale și financiare, precum și concepere de măsuri adecvate pentru atingerea <i>obiectivelor</i> stabilite.	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova
126.	Monitorizarea performanței <i>Performance monitoring</i>	Proces continuu, de colectare și analizare a datelor, pentru a aprecia modul de <i>implementare</i> în <i>proiect/program</i> , față de <i>rezultatele</i> așteptate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
127.	Obiectiv <i>Objective</i>	O declarație inițială clară și explicită referitoare la efectele care trebuie să fie obținute printr-o <i>intervenție</i> . Dacă obiectivele nu sunt formulate explicit, atunci o <i>evaluare</i> (cu precădere o <i>evaluare ex-ante</i>), poate ajuta la clarificarea lor. Un obiectiv cantitativ se exprimă sub formă de <i>indicatori</i> , iar un obiectiv calitativ sub forma unei descrieri.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
128.	Obiectiv verificabil <i>Verifiable objective</i>	Un <i>obiectiv</i> formulat în așa fel încât să facă posibilă verificarea imediată a îndeplinirii lui. O modalitate prin care un obiectiv poate deveni verificabil este cuantificarea acestuia prin intermediul unui <i>indicator</i> legat de două valori (stare inițială și situație așteptată). Un obiectiv poate fi supus <i>verificării</i> (este verificabil) și dacă este legat de un <i>descriptor</i> , cum ar fi, de exemplu, o exprimare calitativă clară și precisă privind <i>efectul</i> așteptat.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
129.	Obiectiv al programului sau al proiectului <i>Objective of the program or project</i>	<i>Rezultate</i> pe care <i>programul/proiectul</i> se presupune că le va genera, în termeni fizici, financiari, instituționali, sociali, de mediu etc.	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
130.	Obiectiv de dezvoltare <i>Development objective</i>	Atingerea scopului propus, având ca <i>beneficiar</i> , una sau mai multe societăți, comunități sau grupuri de persoane.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
131.	Obiective generale <i>General objectives</i>	Enunțuri generale cu privire la ceea ce își propune să realizeze <i>proiectul</i> . <i>Obiectivele</i> generale creează cadrul de referință pentru întreaga <i>propunere</i> de finanțare.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
132.	Obiective specifice <i>Specific objectives</i>	Enunțuri precise cu privire la ceea ce își propune să realizeze <i>proiectul</i> . Obiectivele specifice sunt <i>rezultatul</i> unui efort de operaționalizare a obiectivelor generale. Obiectivele specifice trebuie să fie în mod obligatoriu măsurabile.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
133.	Ofertant <i>Offerer</i>	Orice persoană fizică sau juridică, sau grup de persoane, care depun o ofertă în termenele și condițiile prevăzute de dosarul de licitație/caietul de sarcini, în vederea încheierii unui contract.	Resurse pentru dezvoltare: Glosar de termeni
134.	Pachet de informații al programului <i>Program information package</i>	Prezentare detaliată a scopului, <i>obiectivelor</i> , conținutului tematic, a calendarului acțiunilor, fondurilor publice alocate cu această destinație, precum și a modului de acces la un <i>program</i> elaborat de către <i>autoritatea de management</i> în vederea selectării <i>proiectelor</i> prin procedura de <i>evaluare a propunerilor de proiecte</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
135.	Partener <i>Partner</i>	Persoană sau organizație, care lucrează pentru atingerea scopului comun stabilit. Exemplu: o asociație profesională, organizație guvernamentală sau neguvernamentală, o universitate, o întreprindere privată etc.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
136.	Parteneriat public-privat <i>Public Private Partnership</i>	Parteneriat între sectorul public și sectorul privat, în scopul de a oferi un <i>proiect</i> sau un <i>serviciu</i> furnizat în mod tradițional de sectorul public.	Guide to cost-benefit analysis of investment projects
137.	Părți interesate <i>Stakeholders</i>	Persoane sau instituții care sunt activ implicate în <i>proiect</i> și ale căror interese pot fi afectate, pozitiv sau negativ, de succesul/insuccesul <i>proiectului</i> .	Monitorizare și evaluare în economie socială. Manual de intervenție
138.	Performanță <i>Performance</i>	Gradul în care o <i>acțiune de dezvoltare</i> sau un <i>partener</i> de dezvoltare operează în funcție de criterii specifice / standarde / linii directoare sau <i>rezultate</i> obține în conformitate cu <i>obiectivele</i> sau planurile declarate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
139.	Precondiții <i>Preconditions</i>	Condiții care trebuie îndeplinite înainte ca <i>proiectul</i> să înceapă. Precondițiile (dacă există) în situația sprijinului financiar trebuie să fie îndeplinite înainte ca proiectul să poată să înceapă.	Coeziune Economică și Socială. Servicii Sociale: Glosar de termeni
140.	Produs <i>Product</i>	Bun material sau imaterial rezultat dintr-un proces de muncă (activitate, acțiune); totalitatea obiectelor sau a bunurilor obținute în acest proces	după http://dexonline.ro/definitie/produs
141.	Program <i>Program</i>	Un set de instrumente financiare, soluții organizaționale și resurse umane mobilizate pentru a atinge un <i>obiectiv</i> clar formulat sau un set de obiective într-un termen dat.	Cadru metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
142.	Proiect <i>Project</i>	Modalitatea de atingere a unui <i>obiectiv</i> , cu un scop propriu bine stabilit, care este prevăzut să se realizeze într-o perioadă determinată, utilizând resursele alocate și căruia îi este atașat un set propriu de reguli, <i>obiective</i> și <i>activități</i> .	Cadru metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
143.	Propunere de proiect <i>Project proposal</i>	O solicitare de finanțare a unui <i>proiect</i> pe baza unui set de documente și de condiții prestabilite de către <i>autoritatea de management</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
144.	Raport de evaluare <i>Evaluation report</i>	Document care cuprinde <i>aprecierea</i> sistematică și obiectivă a unui <i>proiect/program</i> , în curs de desfășurare sau terminate, a concepției lor, a punerii în practică și a <i>rezultatelor</i> raportate la <i>obiective</i> .	Cadrul metodologic pentru evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova
145.	Raportare <i>Report</i>	<i>Activitate</i> prin care datele despre situația financiară, <i>rezultatele</i> intermediare și finale obținute sunt aduse la cunoștința finanțatorului.	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
146.	Rată de realizare <i>Completion rate</i>	Procent din realizările imediate planificate care au fost îndeplinite. Rata de realizare a unui <i>proiect</i> major de infrastructură se calculează prin stadiile de lucru inițial planificate care au fost îndeplinite. Rata de realizare a unei <i>intervenții</i> se calculează ca medie între ratele de realizare ale <i>proiectelor</i> care compun respectiva acțiune. Rata de realizare este un <i>indicator</i> indispensabil pentru monitorizarea <i>implementării</i> unei <i>intervenții</i> .	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
147.	Relevanța <i>Relevance</i>	Măsura prin care <i>obiectivele</i> unei <i>acțiuni</i> sunt conforme cu necesitățile <i>beneficiarului</i> , cu nevoile țării, prioritățile globale, politicile <i>partenerilor</i> și donatorilor.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
148.	Resurse (Inputs) <i>Inputs</i>	Mijloc financiar, uman și material utilizat pentru realizarea <i>acțiunii de dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
149.	Resursele umane ale științei și tehnologiei <i>Human resources in science and technology</i>	Totalitatea persoanelor care exercită profesii științifice și tehnice, pentru care în mod obișnuit este necesară o calificare.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
150.	Revizuire (Examen) <i>Review</i>	O <i>evaluare</i> periodică sau adhoc a <i>performanței</i> unui <i>program/proiect</i> , declanșată de conducere sau de părțile interesate.	27 Most Relevant Terms related to Evaluation and Controlling in SDC
151.	Rezultat final <i>Outcome</i>	<i>Efectul</i> pe termen scurt sau mediu, dorit sau atins, prin ieșirile acțiunilor/activităților realizate.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
152.	Rezultate <i>Results</i>	Ieșire, <i>rezultat</i> sau <i>impact</i> (intenționat sau neintenționat, pozitiv și/sau negativ) al unei <i>acțiuni de dezvoltare</i> .	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
153.	Servicii <i>Services</i>	<i>Produse</i> economice intangibile. Ele nu pot fi depozitate și nu au prezență fizică. Acestea pot să includă elemente sub formă de bunuri.	Coeziune Economică și Socială. Servicii Sociale: Glosar de termeni
154.	Sistem <i>System</i>	Ansamblu de elemente (principii, reguli, forțe etc.) dependente între ele și formând un tot organizat, care pune ordine într-un domeniu de gândire teoretică, reglementează clasificarea materialului într-un domeniu de științe sau face ca o activitate practică să funcționeze potrivit scopului urmărit. ◇ <i>Sistem informațional</i> = ansamblu de procedee și mijloace de colectare, prelucrare și transmitere a informației necesare procesului de conducere a întreprinderilor, instituțiilor, ministerelor etc.	după DEX online http://dexonline.ro/definitie/sistem
155.	Sistem informațional pentru managementul proiectelor <i>Project management information system (PMIS)</i>	Factor al mediului organizațional, care asigură accesul la un instrument automat, cum ar fi un software de realizare a graficelor de execuție, un sistem de management al configurărilor, un sistem de colectare și de diseminare de informații sau interfețe web la alte sisteme automate online utilizate în <i>managementul proiectului</i> .	Ghidul cunoștințelor în managementul proiectelor (Ghidul PMBoK). Zeta Books, 2010,p.119.

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
156.	Standarde de evaluare <i>Evaluation standards</i>	Un set de criterii în baza cărora pot fi evaluate complet și calitativ <i>activitățile</i> de <i>evaluare</i> . Standardele măsoară utilitatea, <i>fezabilitatea</i> , proprietatea și acuratețea <i>evaluării</i> .	Glossary of Monitoring and Evaluation Terms
157.	Starea inițială <i>Baseline study</i>	Stare a contextului economic, social sau de mediu, la un moment dat (în general la începutul <i>intervenției</i>), și față de care se măsoară schimbările. Situația de bază este ilustrată prin <i>indicatori</i> de context care descriu economia, mediul socio-economic, grupuri vizate etc.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
158.	Studiu de fezabilitate <i>Feasibility study</i>	Studiul unui <i>proiect</i> propus pentru a indica dacă <i>propunerea de proiect</i> este suficient de atractivă pentru a justifica elaborarea sa mai detaliată. Acesta conține informații tehnice detaliate necesare pentru <i>evaluarea</i> financiară și economică.	Guide to cost-benefit analysis of investment projects
159.	Surse de verificare <i>Sources of verification</i>	Formează a treia coloană a matricei logice și indică locul și în ce formă pot fi găsite informațiile despre realizarea <i>obiectivelor</i> generale, obiectivelor specifice și <i>rezultatelor</i> (descrise de <i>indicatorii</i> de verificare a obiectivelor).	Savin, Veronica; Ghițu, Vlad. Managementul proiectelor. Monitorizarea și evaluarea proiectelor. Bălți: ADR Nord, 2013, 128 p.
160.	Sustenabilitate <i>Sustainability</i>	Continuarea <i>beneficiilor</i> acțiunii întreprinse, după ce <i>programul</i> de dezvoltare a fost finalizat; probabilitatea unor <i>beneficii</i> pe termen lung; situația în care avantajele nete sunt mai puternice decât riscurile.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
161.	Tehnică <i>Technique</i>	Ansamblu al procedeelelor și al instrumentelor convenite pentru <i>evaluarea</i> și aprecierea evoluției unei acțiuni/unui fenomen.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
162.	Tehnologie <i>Technology</i>	Știință a <i>metodelor</i> și a mijloacelor de prelucrare a materiilor prime, a materialelor și a datelor; ansamblul proceselor, al <i>metodelor</i> , operațiunilor etc. pentru realizarea unui anumit <i>produs</i> .	DEX online

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
163.	Termeni de referință <i>Terms of reference</i>	Document scris care prezintă scopul și aria de cuprindere a unei <i>evaluări, metodele</i> care urmează să fie folosite, standardele la care trebuie să se raporteze analiza <i>performanței</i> și celelalte analize efectuate pe parcurs, resursele (<i>bugetul</i>) și timpul alocat, cerințele de raportare. Expresia de „mandat al evaluării” este uneori folosită cu același înțeles.	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
164.	Transfer tehnologic <i>Technology transfer</i>	Introducere în circuitul economic a <i>tehnologiilor</i> și utilajelor specifice, a echipamentelor și instalațiilor, a hibridilor, soiurilor, raselor, stamelor, preparatelor rezultate din <i>cercetare</i> sau achiziționate, în vederea sporirii eficienței și calității unor <i>produse, servicii</i> , procese sau obținerii altora, noi, care sunt cerute pe piață sau prin care se adoptă un comportament inovativ, inclusiv activitatea de diseminare a informației, de explicare, de transmitere a cunoștințelor, de consultanță, realizându-se trecerea unei idei sau <i>tehnologii</i> de la autor la <i>beneficiar</i> .	Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova
165.	Unitate de analiză <i>Unit of analysis</i>	Unitatea de analiză este acea unitate care face obiectul analizei în procesul de <i>evaluare</i> .	Ghidul EVALSED: Resursa pentru evaluarea dezvoltării socio-economice
166.	Utilitate <i>Utility</i>	Măsura în care o <i>evaluare</i> produce și difuzează <i>rapoarte</i> , prin care este informat publicul, și care au un <i>impact</i> benefic asupra <i>activității</i> publicului în cauză.	Glossary of Assessment and Evaluation Terms
167.	Validitate <i>Validity</i>	Măsura în care strategiile de colectare a datelor și instrumentele măsoară ceea ce ele trebuie să măsoare.	Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management
168.	Validitate externă <i>External validity</i>	Calitatea unei <i>metode</i> de <i>evaluare</i> care permite obținerea unor concluzii care pot fi extinse unor contexte (grupuri, zone, perioade) diferite de cel al <i>intervenției</i> supuse <i>evaluării</i> .	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice

Nr.	Termen	Definiție	Sursă
169.	Validitate internă <i>Internal validity</i>	Calitatea unei <i>metode</i> de <i>evaluare</i> de a limita, pe cât posibil, erori imputabile procesului de colectare a datelor sau <i>tehnicilor</i> de procesare. Pentru a se obține o validitate internă mai bună, este necesar un control strict al seriilor de parametri, pentru că altfel s-ar putea crea o situație artificială care ar limita posibilitatea generalizării concluziilor (un grad mai mic de validitate externă).	Glosar de termeni: Ghidul evaluării dezvoltării socio-economice
170.	Valorificare <i>Capitalization</i>	Procesul prin care <i>rezultatele cercetării</i> competitive ajung să fie utilizate, conform cerințelor <i>activității</i> industriale sau comerciale, în viața socială, economică și culturală.	Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
171.	Verificare <i>Verification</i>	Revizuirea datelor ori de câte ori este necesar pentru verificare sau pentru a confirma concluziile.	Glossary of Assessment and Evaluation Terms

Pentru extinderea listei a se vedea indicele din glosar – *Glosar cu termeni de managementul proiectelor* <http://www.edecon.ro/cuprins/126.pdf>

http://www.edecon.ro/carte/126/managementul-proiectelor-glosar-editia-i_asociatia-project-management-romania/

Varianta electronică a glosarului: <http://idsi.md/infoscientic>

Bibliografie selectivă

1. BBSRC (Biotechnology and Biological Sciences Research Council; 2012): Evaluation Framework: Research Programmes and Schemes – http://www.bbsrc.ac.uk/web/FILES/Reviews/bbsrc_evaluation_framework.pdf
2. Comisia Europeană (2005): Carta europeană a cercetătorilor și Codul de conduită pentru recrutarea cercetătorilor – http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/brochure_rights/RO.pdf
3. Comisia Europeană (2009): Ghidul pentru Evaluarea Dezvoltării Socio-Economice și alte documente directe ale UE – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/sf2000_en.htm
4. Comisia Europeană (2011): Normele de depunere a propunerilor și procedurile de evaluare, selecție și acordare pentru acțiunile indirecte în temeiul celui de-al Șaptelea program-cadru al Comunității Europene pentru activități de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative (2007-2013). 2011/161/UE, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene – http://ec.europa.eu/research/participants/portal/ShowDoc/Extensions+Repository/General+Documentation/Legal+documents+for+implementation/Rules+for+submission,+evaluation,+selection,+award/fp7-evrules_ro.pdf;efp7_SESSION_ID=G0ntSTPJFHcfGNhwq57DnHdwgmnnv2CyL3WSnHvpYv1vB3h3f4hmd!1078437264
5. DeGEval – Society for Evaluation (2008): Standards on Evaluation – <http://www.alt.degeval.de/calimero/tools/proxy.php?id=19084>
6. ERAWATCH country profiles and reports – <http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/>
7. European Commission (1999): Evaluating socio-economic programmes: Technical solutions for evaluation within a partnership framework, MEANS collection, volume 4. Luxembourg. – <http://eureval.fr/IMG/pdf/volume%204%20EN.pdf>
8. European Commission (2001): *Ex-ante evaluation – a practical guide for preparing proposals for expenditure programmes* – http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/ex_ante_guide_2001_en.pdf
9. European Commission (2002): RTD Evaluation Toolbox – Assessing the Socio-Economic Impact of RTD-Policies, IPTS. Technical Report Series – http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/assessing_the_socio_economic_impact_of_rtd_policies_2002.pdf
10. European Commission (2006): The New Programming Period 2007-2013 – Indicative Guidelines On Evaluation Methods - Ex Ante Evaluation – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd1_exante_en.pdf
11. European Commission (2008), *Towards Joint Programming In Research: Working together to tackle common challenges more effectively* – http://ec.europa.eu/research/press/2008/pdf/com_2008_468_en.pdf
12. European Commission (2008): DG ELARG Evaluation Guide – http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/phare/evaluation/2013/annex3_consolidated_evaluation_guide.pdf
13. European Commission (2009): Tools and Indicators for Community Research Evaluation and Monitoring. Final Report – http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/fp6-evidence-base/evaluation_studies_and_reports/evaluation_studies_and_reports_2009/tools_and_indicators_for_community_research_evaluation_and_monitoring.pdf
14. European Commission (2010): Assessing Europe's University based research. Expert group on AUBR – http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/assessing-europe-university-based-research_en.pdf
15. European Science Foundation (2011): European Peer Review Guide Integrating Policies and Practices into Coherent Procedures – <http://www.vr.se/download/18.2ab49299132224ae10680001647/European+Peer+Review+Guide.pdf>
16. EUROSTAT: The Concepts and Definitions – http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL_GLOSSARY&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN
17. EUROSTAT: The Statistics Explained Glossary – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Thematic_glossaries

18. EVAL-INNO (2012): RTDI evaluation standards – http://www.eval-inno.eu/images/Evaluation_Standards_SCREEN_ENGLISH_OK.pdf
19. EVAL-INNO (2013): State-of-art report on evaluation practices, potentials and needs in South-East Europe - http://www.eval-inno.eu/images/State_of_art_report_EVAL-INNO_WEB.pdf
20. EVAL-INNO website, RTDI Evaluation online templates – <http://www.evalinno.eu/index.php/rtdi-evaluation>
21. Evaluation Process at the Austrian Academy of Sciences – <http://www.fteval.at/cms/en/home/evaluation-studies/detailed-view.html?srcId=433>
22. FP7 (2012): Guidance Notes on Project Reporting – http://ec.europa.eu/research/participants/portal/ShowDoc/Extensions+Repository/General+Documentation/Guidance+documents+for+FP7/Project+reporting/project_reporting_en.pdf
23. German Evaluation Society/Wolfgang Beywl (2003): Selected Comments to the Standards for Evaluation of the German Evaluation Society <http://www.alt.degeval.de/calimero/tools/proxy.php?id=71>
24. Ghid pentru evaluatori. Unitatea centrală de evaluare din România, 2005 – http://www.evaluare-structurale.ro/pub/doc/Ghid_pt_Evaluatori_ro.pdf
25. Global Environment Facility Evaluation Office (2007): Ethical Guidelines – <http://www.thegef.org/gef/sites/thegef.org/files/documents/EthicalGuidelines.pdf>
26. Glosar de termeni în evaluare – http://www.evaluare-structurale.ro/images/stories/Documente/resurse/glossary_al_revisedfinal.pdf
27. IFAD (2009): Evaluation Manual. Methodology and processes – http://www.ifad.org/evaluation/process_methodology/doc/manual.pdf
28. Main Science and Technology Indicators. OECD, 2012 – <http://www.oecd.org/science/inno/49501885.pdf>
29. Molas-Gallart, J. and Davies, A. (2006): Toward theory-led evaluation: the experience of European science, technology and innovation policies. http://dipartimenti.unicatt.it/dises-sem_060531.pdf
30. OECD: Glossary on statistical terms – <http://stats.oecd.org/glossary/>
31. OECD (1995): Canberra Manual. The Measurement of Human Resources Devoted to S&T – <http://www.oecd.org/science/inno/2096025.pdf>
32. OECD: Oslo Manual. Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data – <http://www.oecd.org/sti/inno/2367580.pdf>
33. OECD (2002): Frascati Manual. Proposed Standard Practice for Surveys
34. on Research and Experimental Development – http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/OECDFrascatiManual02_en.pdf
35. OECD (2006): Government R&D Funding and Company Behaviour – Measuring behavioural additionality – http://carthagene.enim.fr/IMG/pdf/OECD_RD_2006.pdf
36. OECD (2010): DAC Guidelines and Reference Series. Quality Standards for development evaluation – <http://www.oecd.org/development/evaluation/dcdndep/36596604.pdf>
37. Pisoschi, Aurel; Dobrescu, Emilian M. Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. În: Revista de politica științei și scientometrie, vol. IV, nr. 1, 2006, p. 19-28.
38. POSDRU (2011): Redactarea unei propuneri de proiect in FP7 – http://ctmtc.utcluj.ro:8080/sites/fordoc/Documente%20proiect/2011/01%20Seminar%20Iasi/04_Materiale%20seminar%20pregatire/02_Manea/3FP7.pdf
39. Société Française de l'Évaluation CHARTE DE L'ÉVALUATION. DES POLITIQUES PUBLIQUES ET DES PROGRAMMES PUBLICS. Actualisée le 21 juin 2006 – http://www.sfeasso.fr/intranet/ckfinder/userfiles/files/sfe_charte-evaluation_06-08.pdf
40. US Government Accountability Office (GAO) (2012): Designing Evaluations': Applied Research and Methods, Washington, D.C. – <http://www.gao.gov/assets/590/588146.pdf>